

2024

TASLAK ÖĞRETİM
PROGRAMI
İNCELEME ve
DEĞERLENDİRME
RAPORU

Davet
ARAŞTIRMALARI
MERKEZİ

DAVAM.ORG.TR

İÇİNDEKİLER

GENEL DEĞERLENDİRME	1
TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMLARI ORTAK METNİ İNCELEME RAPORU	4
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI İNCELEME RAPORU	8
<i>Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8) Taslak Öğretim Programı İnceleme Raporu.....</i>	<i>10</i>
<i>Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12) Taslak Öğretim Programı İnceleme Raporu.....</i>	<i>14</i>
COĞRAFYA DERSİ TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI KOMİSYON İNCELEME RAPORU	17
1. <i>Taslak Programın Amaçlar Açısından Değerlendirilmesi</i>	<i>17</i>
2. <i>Taslak Programın Son 22 Yılda Ülkemizde Gerçekleştirilen Eserler ve Yatırımlar Açısından Değerlendirilmesi.....</i>	<i>18</i>
3. <i>Taslak Programın Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi.....</i>	<i>19</i>
4. <i>Taslak Programın Alan Eğitimi Açısından İncelenmesi.....</i>	<i>20</i>
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI İNCELEME RAPORU.....	23
T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ (12. Sınıf) TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI İNCELEME RAPORU	28
FEN BİLİMLERİ DERSİ (3-8. Sınıflar) TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI İNCELEME RAPORU.....	31
OKUL ÖNCESİ TASLAK EĞİTİM PROGRAMI İNCELEME RAPORU	35
HAYAT BİLGİSİ DERSİ TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI İNCELEME RAPORU	37

TABLolar

Tablo 1. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8) Taslak Öğretim Programına Yönelik Tespitler.....	11
Tablo 2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12) Taslak Öğretim Programına Yönelik Tespitler.....	15
Tablo 3. 2018 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Son 22 Yılda Ülkemizde Gerçekleştirilen Eserler ve Yatırımlar.....	18
Tablo 4. Taslak Programda Ünitelere Göre Yer Verilen Değerler	19
Tablo 5. 2018 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Ancak 2024 Taslak Programda Yer Verilmeyen Değer İçerikli Kazanım Örnekleri	20

GENEL DEĞERLENDİRME

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 26 Nisan 2024 tarihi itibarıyla askıya çıkarılarak kamuoyunun görüşlerine sunulan taslak öğretim programlarına (müfredatlara) ait Davet Araştırmaları Merkezi (DAVAM) Derneği tarafından her bir öğretim programı için akademisyen ve öğretmen gönüllülerimizden oluşan komisyonlar kurularak taslak metinler incelenmiş ve komisyonlarca yapılan tespitler birleştirilerek tek bir rapor haline getirilmiştir. Taslak öğretim programlarıyla ilgili raporlara geçmeden önce öğretim programları güncelleme süreci ve sonrasına yönelik bazı genel önerileri paylaşmakta fayda görülmektedir:

- 1- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2017-2018 yıllarında gerçekleşen öğretim programı güncelleme çalışmalarından başlayarak öğretim programlarının kabul edilmeden önce kamuoyunun görüşlerine sunulması yönetimde katılımcılık ve istişare yaklaşımına uygun olduğu için oldukça önemlidir. **Bu kapsamda rapora konu olan taslak öğretim programlarının da askıya çıkarılmasını doğru bir adım olarak değerlendiriyoruz.**
- 2- Ancak öğretim programlarının hacim olarak ortalama üç-dört kat genişleyen müfredatların askı sürecinin çok sınırlı olmasının doğru bir yaklaşımı yansıttığını söylemek pek mümkün değildir. Bu yaklaşım kamuoyunda müfredat geliştirme sürecinin katılımcılığı hakkında şüpheler uyandırmaktadır. 2017-2018 müfredat güncellemelerinde taslak metinlerin hacmi daha küçük olmasına rağmen askı süreci yaklaşık bir ay sürmüştür. Bakanlığımızın iyi uygulamaları geliştirerek devam ettirmesi gerekmektedir. **Bu nedenle askı süresinin daha uzun tutulması yerinde olacaktır.**
- 3- Askı süresinin çok sınırlı olmasından dolayı Derneğimizce aşağıda ders ders inceleme yapılarak oluşturulan tespit, görüş ve önerilerin taslaklarla ilgili düşüncelerimizin tamamını içermediğini, incelemelerimizin devam ettiğini, zaman kısıtlamasından dolayı ancak bu kadarını rapora yansıtılabildiğimizi vurgulamak isteriz. Daha makul bir süre verilseydi müfredatların geliştirilme sürecine olan katkımızın daha fazla olabilirdi. Bu nedenle **taslak programlarla ilgili görüş ve önerilerin alınması sürecinin müfredat güncellemeleri beklenmeden süreklilik arz eden bir yapıya kavuşturulmasının, Bakanlık ilgili birimleri ile eğitimle ilgili kamuoyu ve STK'lar arasında süreklilik arz eden daha güçlü, açık, katılımcı ve etkileşimli bir iletişim kanalının kurulmasının öğretim programlarının ve içeriklerinin niteliğinin artırılmasına önemli katkı sunacağına inanılmaktadır.**
- 4- Müfredatların askıya çıkarılmasının genel amacı taslak metinlere yönelik yapıcı eleştiriler almak, metinlerin niteliğini geliştirmek ve toplumsal meşruiyet zeminini güçlendirmektir. Tabii ki birçok kamusal kararda olduğu gibi müfredatlar konusunda da toplumun tüm kesimlerini memnun etmek mümkün olmayacaktır. Bu anlaşılır olmakla birlikte **müfredatların niteliğini artırmak ve meşruiyet zeminini güçlendirmek için**

askı ve revizyon sürecinin çok dikkatli, özgüvenli ve daha katılımcı bir şekilde yürütmenin gerekli olduğu aşıkardır.

- 5- Türkiye’de öğretim programı okur yazarlığı maalesef eğitimciler arasında dahi yeterli düzeyde değildir. Buna rağmen taslak müfredatların hacminin (sayfa sayısı olarak) oldukça artması savunulması zor bir değişikliktir. Öğretmenlere yenilenen müfredatlarla ilgili hizmet içi eğitimler verilmesi yeni bir usul değildir. Dolayısıyla hacmi büyüyen müfredatları öğretmenlere ulaştırmak, aktarmak mevcut yaklaşımı taşıyan hizmet içi eğitimlerle de kolay olmayacaktır. **Bu nedenle, müfredat güncellemesi sonrasında öğretmenlerle müfredatlar arasındaki bağlantıyı güçlü bir şekilde kuracak yeni, etkili ve sürekli iyileştirmeye açık bir yaklaşım benimsemeyip bunu sistematik hale getirmek gerekmektedir. Bununla birlikte taslak müfredatlarda tekrar eden, müfredatın anlaşılması ve uygulanmasına anlamlı katkı sunmayan, bilhassa Ortak Metin’de açıklanmış hususların çıkarılarak sadeleştirilmesi düşünülmelidir.**
- 6- Taslak müfredatların uygulamaya konması durumunda izleme-değerlendirme-güncelleme (revize etme) sürecinin detaylı olarak planlanması gerekmektedir. Maalesef ülkemizde öğretim programları hususunda uzunca bir süredir yaşadığımız teknik sorun güncellenen, yenilenen veya ilk defa uygulamaya konulan bir öğretim programın objektif izleme-değerlendirme çalışmalarının yapılamamasıdır. Öğretim programlarının pilot uygulamasının yapılması eğitim sistemimiz içinde pek tercih edilmemektedir. Bu bağlamda taslak öğretim programlarının genellikle sahada uygulanarak veya denenerek oluşturulmadığı da kamuoyunun malumudur. Çoğunlukla belli öğretim üyesi ve öğretmenlerden oluşan komisyonlarca oluşturulan taslakların sahadan, sınıf içi öğrenme ikliminden, öğrenci hazır bulunuşluklarından uzak olduğu yönündeki eleştiriler her zaman karşımıza çıkmaktadır. Öğretim üyelerinin alanlarıyla ilgili yurt içinde veya yurt dışında aldıkları eğitimler, yaptıkları çalışmalar değerli olmakla birlikte küresel epistemolojik toplulukların ve küresel eğitim ağının kendi paradigması çerçevesinde ürettiği ve küresel propaganda araçlarını kullanarak yaygınlaştırdığı eğitim felsefesi, modelleri, kavramları, değerleri ve öğrenme hedefleri hangi düşünce dünyasından ve kültürel havzadan olursa olsun hemen hemen tüm eğitim araştırmacılarını cezbetmekte, farkında olmadan zihinsel bir sömürüye kapılmalarına neden olmaktadır. Bu ise ulusal düzeyde bahsi geçen öğretim üyesi veya öğretmenlerden oluşturulan komisyonlarca hazırlanan öğretim programı veya modellerinin -her ne kadar özgünleştirildiği iddia edilse de- uygulama sahasında arzu edilen sonuçlara ulaşamamasına neden olmakta ya da bizi öngörmediğimiz sonuçlarla karşılaşmaya götürmektedir. **Bu yüzden bir pilot uygulama yapılmayacaksa taslak programların sadece askı süreci ile son halinin verilmesi ve uygulamaya başlanması yerine en azından 2024-2025 öğretim yılında uygulamaya başlayan programların planlı ve detaylı bir izleme-değerlendirme çalışmasının yapılması ve yine sahadan ve kamuoyundan uygulamaya dair**

görüşler alınarak gelen dönüt ve önerilere göre öğretim yılı sonunda tekrar bir güncelleme yapıldıktan öğretim programlarına son halinin verilmesi tercih edilmelidir.

- 7- Eğitim sistemimizle ve özelde müfredatlarımızla ilgili problemlerimizin en temel kaynaklarından birinin bize, mefkuremize, inanç ve değerlerimize uygun bir bilgi kuramımızın, epistemolojimizin olmayışı olduğunu söyleyebiliriz. Halen daha batılı, seküler, Avrupamerkezci ve dolayısıyla sınırlandırılmış bir bilgi kuramını takip ediyoruz. **Öncelikle bu konunun açıkça tartışılması, çalışılması, netleştirilmesi ve özgün bir bilgi kuramının müfredatlarımızın ve ders materyallerimizin temelini teşkil etmesi gerekiyor.** Bu bilgi kuramının bilginin tanımı, kaynakları, amacı gibi hususları ön yargısız ve özgüvenli bir şekilde açıklaması elzemdir. Her müfredatın ayrılmaz bir parçası olacak bu bilgi kuramının ayrı bir ders olarak haftalık programlarda yerini alması da düşünülebilir.

Raporun ilerleyen bölümlerinde DAVAM Derneği komisyonlarınca verilen süre içerisinde incelenen taslak öğretim programlarına ait görüş, tespit ve öneriler yer almaktadır. Taslak metinlerin incelenmesinde komisyonlar sürenin yeterli olmaması nedeniyle yöntem ve biçim konusunda serbest bırakılmıştır. Bu yüzden taslak programlara ait bölümlerde biçim, anlatım ve sunum açısından farklılıklar yer almaktaysa da bakış açısı olarak bütünlük arz etmektedir. Son olarak, raporlarda taslak öğretim programları 2018 yılında güncellenen ve şu an uygulamada olan mevcut öğretim programları ile kıyaslanarak incelenmeye çalışılmıştır. Böylece taslak programların hangi boyutlarda mevcut programları ileriye taşıdığı ve hangi boyutlarda onlardan geride kaldığı irdelenmiştir.

Taslak öğretim programların nihai halinin ülkemiz ve Ümmet-i Muhammed için hayırlara vesile olmasını, bu sürece naçizane katkımızın Huzur-u İlahi’de affımıza vesile olmasını niyaz ediyoruz.

Taslak öğretim programları inceleme değerlendirme raporumuzu bilgilerinize arz ederiz.

Davet Araştırmaları Merkezi Derneği

Hacettepe Mahallesi Gebze Sok. No: 8
Altındağ / ANKARA

bilgi@davam.org.tr

TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMLARI ORTAK METNİ İNCELEME RAPORU

- 1) Taslak Öğretim Programları Ortak Metni'nde kâmil insan yetiştirme vurgusuyla değerlere değinilmesi önemli ve olumlu bir gelişme olmasına rağmen metnin kendi içinde bütünlük arz etmemesi, hatta bazı yerlerde kendi içinde çelişkiye düşmesi ve sağlam fikrî temellere dayanmaması bahsi geçen olumlu tarafını tümüyle gölgede bırakacak niteliktedir. Bu bağlamda metnin arkasında yatan felsefeyi yansıtması beklenen teorik çerçeve, terminolojik örgü ve kavramsal yapı, istinat edildiği ima edilen İslam düşüncesi geleneğini yansıtmaya becerisinden yoksundur.

Bunun öncelikli ve önemli sebebi akıl, beden, ruh, kalp, zihin gibi terimlerinin neredeyse ilk defa bu metinde kullanıldığı söylenebilecek yeni anlamlarla kullanılması/ yeni anlamlar kazanması, fakat metnin bu terimlere yüklediği anlamları tutarlı bir şekilde kullanıp sürdüreceği bir dakiklik sergilememesidir. Ayrıca insanın iki boyutluluğuna vurgu yapılarak sürekli ruh-beden, kalp-zihin, madde-mana gibi düalist bir söylem tarzı benimsenmektedir. Felsefe çevrelerince modası geçmiş olarak kabul edilen Descartesci ruh ve beden ayrımını yansıtan bu düalist yaklaşımın milletimizin dinî, manevî ve kültürel değerleri ve yapısıyla çatışma ihtimali iyi irdelenmelidir. Ayrıca bu düalist yaklaşımdan nasıl bir bütüncül modelin çıkacağı ayrı bir tartışma konusudur.

- 2) Ortak Metinde bu düalist ancak bütüncül olduğu iddia edilen yaklaşım üzerinden içsel bir dengeye ulaşıp maddi ve manevi tatminin sağlanmasının amaçlandığına yönelik söylemlere rastlanmaktadır. Örneğin metinde “*Kalp ve zihnin doğru birlikteliği, insanın içsel dengeyi sağlayarak hem öğrenmeye açık bir zihin yapısına hem de manevi tatmini elde etmesine yardımcı olur.*” ifadesine yer verilmektedir (s. 7). Ancak metin genel itibarıyla örtük birçok kavram kullandığı ve bu kavramların düşünsel temelleri net olarak ifade edilmediği için burada bahsedilen manevi tatminin somut olarak neye dek geldiği konusu muğlak bırakılmıştır. Öğretim programlarının ders kitapları ve diğer materyaller için birer kılavuz olduğu bilinmektedir. Sınıf içi öğretim uygulamalarında, öğretim programından ziyade onun somutlaşmış hali olarak kabul edilen ders kitapları ve eğitim araçları etkindir. Bahsedilen muğlak ifadeler seküler, popüler “manevi ve zihni arınma!” uygulamalarını da çağrıştırmaktadır. Bu çerçevede maalesef son yıllarda ders kitaplarına yeniden girmeye başlayan “yoga” örneği ve övgülerinin artması işten bile değildir. Bu bakımdan toplumsal, millî, manevi değerleri vurgulama amacıyla oluşturulduğu ifade edilen taslak programlar belirtilen amacı dışında bir sonucun ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Ortak Metnin tüm öğretim programları için bir çerçeve sunduğu ve onlarla organik bir bağı olduğu belirtilmekte, her bir derse ait öğretim programında Ortak Metin'e sunulan çerçeveye veya modele uyulması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak Metin hem kendi içinde hem de programlarla çelişki içindedir. Şöyle ki “*Öğretim Programlarının Perspektifi*” başlığı altında “*Türk eğitim sistemi bütün ideolojilerin üstünde millî bir*

şahsiyetin oluşumuna katkı sağlamak ve milli bilince sahip şahsiyetlerden oluşan bir toplum oluşturabilmek adına ahlaklı, erdemli; milleti ve insanlık için iyi, doğru, faydalı ve güzel olanı yapmayı ideal edinmiş bilge nesilleri hedefler.” ifadeleri yer almasına rağmen her bir öğretim programının girişinde Atatürkçülük vurgusu yer almaktadır. *“Bütün ideolojilerin üstünde”* olma vurgusu burada boşluğa düşmektedir.

- 3) Arzulanan öğrenci profilini tanımlamak üzere vazedilen *“Yetkin ve Erdemli İnsan”*ın sahip olduğu bütünlüğün unsurlarını teşkil eden ontolojik, epistemolojik ve zamansal bütünlük - metindeki ifadelerden ve vurgulardan anlaşıldığına göre- çok önemli olmasına rağmen geçiştirilerek izah edilmiştir. Kalp, zihin, akıl, ruh terimleri etrafında örülen *“ontolojik bütünlük”* vurgusu, bu terimlerin sarahatten yoksun retorik yapısı nedeniyle zayıflamıştır. *“Epistemolojik bütünlük”*, bir tür hiyerarşi ve tasnif (taksonomi) fikrini de içerecek şekilde varlık sorusunu, dolayısıyla ontolojiyi merkeze alarak bilimsel merakın yöneleceği diğer alanları bu merkeze nispetle konumlandırmayı ifade eder. Bununla birlikte metin, *“epistemolojik bütünlük”* ifadesini öğrencinin bilişsel beceri yekûnunun basit bir sıralamasına indirgemiş görünmektedir. Nihayet *“zamansal bütünlük”*, öğrencinin kişisel hikâyesi kadar, öğrencinin tarihî, toplumsal, kültürel hafızasıyla da ilgili olmalıdır. Ülkemizdeki toplumsal yarılmaların bu hafızanın objektif bir şekilde tevarüsünden mahrumiyetimizle yakından ilişkili olduğu dikkate alındığında, zamansal bütünlüğün aynı zamanda ferdin bireysel kimliğinin süreklilik ve bütünlüğüne vurguda bulunması gerektiği söylenebilir. Genel olarak bütünlük vurgusuyla öne çıkarılan ontolojik, epistemolojik, zamansal unsurlar, hayati bir önem arz etmelerine rağmen varlığın, bilginin ve zamanın daha geniş kurucu unsurlarıyla dakik bir şekilde ilişkilendirilmek yerine, yalıtılmış bir şekilde öğrencinin duygusal ve bilişsel becerilerinin bütünlüğüne indirgenerek ele alınmıştır. Bu da bütünlüğü temin etmek yerine öğrenciyi ait olduğu daha geniş ontolojik, epistemolojik ve tarihsel bağlamdan kopararak yalıtma sonucu verecek, arzu edilenin aksine öznenin yalıtılmış becerilerinin yetkinleştirilmesine dönük daha parçalı bir yapı ortaya çıkaracaktır.
- 4) Öğrenci profilinin bahse konu bütünlükçü perspektif üzerinden elde edeceği niteliklerin sıralandığı şemada yer alan; merhametli, vatansever, ahlaklı, sağlıklı, iradeli, sorgulayıcı, üretken, bilge, cesaretli vb. özellikler, ne yazık ki üzerine derin bir şekilde düşünülmüş tüketici bir çerçeve olarak görünmemekte, bunun yerine retorikğin öne çıktığı bir şema görüntüsü vermektedir. Bu görüntü *“bilge”den* veya *“ahlaklı”dan* ne kastedildiği soruları karşısında daha da güçlenmektedir. Bu minvalde bilginin ne olduğunu göstermek için sıralanan *“ilme ulaşan”, “bilgileri paylaşan”, “belagat sahibi”, “sanat ve kültüre duyarlı”, “bağımsız düşünen”* kişi olduğu şeklindeki özellikler ne İslam düşünce tarihi ne de en genel olarak felsefe tarihi açısından hiçbir karşılığı olmayan tamamen nevzuhur bir çerçevededir. Bu durum müfredatın amaçladığı epistemolojik bütünlükle ve zamansal süreklilikle de çelişkilidir. Diğer taraftan *“ahlaklı”* özelliğini açımlayan *“doğru”* ve *“dürüst”* terimlerinin izahında doğruya dürüst, dürüste doğru kişi denilmesi, metni inşa

edenlerin gerçekten bu terimleri hususi bir dikkatle mi yoksa gelişiğüzel mi kullandıkları hususunda şüphe uyandırmaktadır. Benzer şekilde duyarlı olma bir değer

- 5) Benzer şekilde “*Sağlıklı İnsan*” başlığı altında “*Manevi sağlığını koruyan*” insanın somut davranışı ne olacaktır? Bilge İnsan altında “ilme ulaşma” nasıl gerçekleşecektir. Buradaki ilim ile kastedilen nedir? Manevi sağlığını koruyan insan için bir sonraki sayfada verilen açıklama şu şekildedir: “*İçsel huzur ve dengesini sürdürmek için manevi değerlere önem verir, ruhsal gelişimine özen gösterir ve manen gelişmiş hayat tarzını benimser*”. Burada manevi değerler ile neyin kastedildiğinin netleştirilmesi gerekmektedir. Milletimizi millet yapan, tarih sahnesinde özne haline getiren onun ruh mayası olan İslam’dır. Bu nedenle manevi değerler ile İslam’ın emrettiği değer ve ilkelerin vurgulanmaması bir eksikliklerdir.
- 6) Aynı bölümde “ilme ulaşan” ifadesine yönelik açıklamada ise “*Dünyayı anlama ve anlamlandırma için bilgiye ulaşmaya istekli bir şekilde ilerler, ilmi ister ve arar*” ifadelerine yer verilmektedir. Her ideolojinin ve maalesef eğitim felsefemize hâkim olan ideolojinin de bir dünya tanımı ve paradigması vardır. Burada hangi anlam ve anlamlandırmaya ulaşılmışından bahsedildiği net değildir. Dahası “*bilgiye ulaşmaya istekli*” olmaktan bahsedildikten sonra “*ilmi ister ve arar*” denilerek bilgiden ilme geçilmektedir. Burada bilgi nedir ilim nedir? Taslak programlar ve Ortak Metin bu konuda net bir açıklama sunmamakta, muğlak ifadelerle kafa karışıklığını artırmaktadır. Eğer “ilm” kavramını kendi inancımız çerçevesinde değerlendireceksek çok açık ve net bir şekilde bunu ifade edilmeli, hiç olmazsa Yunus Emre’nin meşhur beyti kırpmadan referans olarak verilmelidir:

‘İlim ‘ilim bilmekdür ‘ilim kendin bilmekdür
Sen kendüni bilmezsin yâ niçe okumakdur
Okumakdan ma'nî ne kişi Hakk'ı bilmekdür
Çün okudun bilmezsin hâ bir kurı emekdür

- 7) Sonuç olarak Ortak Metin tutarsız, delilsiz, kafa karışıklığı içinde olan ve kafa karıştıran üzerinde bütüncül ve tutarlı olarak düşünülmemiş bir metin izlenimi oluşturmaktadır. Zira:
- a) Kavramlar çoğunlukla boştur, içeriği doldurulmaya kalkıldığında da yakın anlamlı kelimelerin sıralamasıyla yetinilmiştir.
- b) Çoğu kavram birbiri yerine ikame edilebilir durumdadır.
- c) Bir hiyerarşi kuruluyor, sonra kurulan hiyerarşi hemen bir sonraki cümlede, müteakip paragrafta yahut ilerleyen sayfalarda birbirini nakzediyor, kurulan hiyerarşi birbiriyle tutarlı bir şekilde devam etmiyor.
- d) İddiaların delilleri ve dayanakları açık ve net olarak sunulmamıştır. “Yapılacak, edilecek, olacak” türünden yüklemeler/ vaatlerle biten cümlelerde nasıl yapılacağı, nasıl edileceği, nasıl olacağı sınırlanmıyor, iddialar delillendirilmiyor, bunlara ilişkin

herhangi bir fikir ileri sürülmüyor. “*Mükemmel bir dünya vücuda getireceğiz*” diyen birinin bunun nasılına ilişkin bir iş planı da göstermesi gerekir.

- e) Vatanseverlik, millîlik, ruh ve beden vb. ilişkisi üzerinden bir söylem yürütülmüş ama bunların hiçbirinin tutarlı ve her zaman geçerli bir açıklaması yok. Örneğin “geleneklere bağlı ve saygılı olmak” kâh vatanseverliğin kâh millîliğin kümesine giriyor ama hangi geleneklere, nereye kadar bağlı olacağı söylenmiyor. Geleneklere kendinden menkul bir değer atfediliyor. Bunların hepsi pozitif olarak nitelendiriliyor ama pozitif şeyler temellendirilirken kullanılan açıklamalar “insan böyledir, insan şöyledir, dolayısıyla bunlar pozitif şeylere yol açacaktır” mantığı yürütülüyor. Muhatabı bizlerden beklenense “Ha, tamam! İnsan öyleyse zaten dediğinden başkası olmaz ki!” teslimiyeti. Ancak “insan böyledir, insan şöyledir” türünden önermeleri de tıpkı değerlerin pozitifliğinin temellendirilmemiş olması gibi bunlar da temellendirilmemiş oluyor. Öte yandan “bu önermeler pozitif değerlendirmelere delil olabileceği gibi negatif değerlendirmeler için de delil olabilir.

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI İNCELEME RAPORU

2024 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) Dersi 4-8. Sınıflar ile 9-12. Sınıflar taslak öğretim programları Derneğimiz komisyonlarınca detaylı olarak incelenmiştir. Öncelikle programlarda sıklıkla vurgulanan disiplinler arası ilişkinin Din Öğretimi programı bağlamında gereği yerine getirilmelidir. Şöyle ki yeni akademi anlayışının gereği olarak disiplinler arası geçişkenliklerin programa yansıtılması durumunda Hayat Bilgisi Müfredatında dini temaların eklenmesi zaruridir. Hayat Bilgisi dersinin Müfredatı Din Öğretiminin bir Süreç oluşu dikkate alınarak yeniden düzenlenmelidir.

Din öğretiminin bir süreç olarak tanımlanmasının gereği olarak, Okul Öncesi- Lise 12. Sınıf düzeyine kadar her sınıfta din eğitim-öğretimi yapılmalıdır. Okul Öncesi Eğitim Programına açık-örtük temalar eklenerek program yeniden yazılmalıdır. Bu seviyedeki öğrencilere öğretmenlik yapan hocalarımızı yasal anlamda güvence altına alan, onlara aynı zamanda rehberlik eden bize ait bir müfredat oluşturulmalıdır. Okul Öncesi Eğitim Programı tamamen pozitivist bakış açısını yansıtan ve maneviyatı hatırlatacak kavramlara uzak olan bir dille yazılmıştır. Bu hali ile program Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metninde vurgulanan hedeflerden çok uzaktır.

Hem temel eğitim hem de ortaöğretim düzeyi Din Öğretimi programında İslam dininin esaslarının Kur'an ve sünnet yer aldığı şekliyle anlatıldığı vurgulanmaktadır. Ancak Barış, Çevre vb. birçok konuda anakronizme düşülerek günümüzün yaygın kanaatlerine ya da algı biçimlerine göre dini değer yüklemeleri yapılmaya çalışılmıştır. Bu durum İslam dininin özgün hali ile anlatılmasına gölge oluşturmuştur.

Her iki programın ünite konuları genel olarak süreç odaklı öğretimin gereği güzel sıralanmıştır. Yukarıda bazı konuların yerlerinin değiştirilmesi halinde konu bütünlüğünün daha iyi sağlanacağı gözükmektedir. Ancak Kavramlaştırmalar, özgün İslami zihin inşası açısından kimi yerde yetersiz kimi yerde ise tamamen isabetsizdir. Örneğin Barış kelimesinden Kavramlaştırma türetilmeye çalışılmış, Bakara Suresi 208. Ayet bağlamında alakasız bir şekilde Cihad kavramının mahiyetine yer verilmeye çalışılmıştır.

Programın en önemli iddialarından biri olan İslam dininin kendi öz kaynaklarına göre anlatılacağı tezi boşlukta durmaktadır. Örneğin namaz öğretimi sünnette yedi ile on yaş aralığına yerleştirilmiştir. Din öğretimini kendi öz kaynaklarına göre bir süreç olarak tanımlama iddiasındaki bir programın namaza, ilgili yaş grubunun muhatabı olduğu müfredatta yer vermesi gerekirdi. Bu mümkün gözüküyorsa namazın bileşenlerine mevcut müfredatta yasal güvenceler oluşturulabilirdi. Örneğin bir Camii etkinliği, Okul Mescidinde uygulama, Abdest etkinliği gibi birçok etkinlik eklenebilirdi. Müfredatta konulan ayet ve surelerin ezberletilemeyeceği özellikle vurgulanmıştır. Programı uygulayacak öğretmenlerin yasal

dayanakları zayıflatılmıştır. İlgili yerlerde istismara açık bir şekilde “...zorlanamaz” kelimesi kullanılarak, din öğretiminin hayati konumu zedelenmiştir.

Din öğretimi programında özgün kaynaklara göre anlatım iddiasının boşluğa düştüğü konulardan bir tanesi de NÜBÜVVET konusudur. Nübüvvet konusunun odağında yer alan Peygamberlerin Peygamberliklerinin ispatı için Kur’an dan deliller getirilmeye çalışılmıştır. Halbuki böyle bir anlatım tamamen kısırdöngüdür. Kur’an’a iyi bakılmış olsaydı peygamberliğin ispatının mucizeler ile olduğu görülürdü. Kur’an’da mucizeler peygamberlerin doğru söylediklerini, getirdikleri bilginin kendilerinden olmadığını... gösteren yönleri ile muhatapların vahyi kabullerinde önemli bir imtihan aracıdır. Din öğretimi programında yaygın algılar nedeni ile tamamen pozitivist bir akılçılıkla bir şeyin kendisinin kendisi hakkında delil olabileceği tutarsızlığına düşülmüştür. Peygamberler için harici delil olarak mucizeler fıkıh usulü kitaplarında akla hitap eden deliller olarak nitelenmektedir. Programda Mucize kelimesinin tamamen yok edilmesi peygamberlik konusunu anlatırken en önemli kavramlardan birini yok saymıştır.

Bunlara ek olarak, her iki taslak öğretim programı birlikte değerlendirildiğinde genel olarak öğretim programları arasında üslup birliğinin bulunmadığı, ünitelerin giriş bölümlerinde yer alan temel kabul, anahtar kelimeler vb. bölümlerde özensiz davranıldığı görülmüştür. Ancak 2018 güncellenen mevcut öğretim programındaki birçok kazanımın korunmuş olması sevindiricidir. Bununla birlikte 4-8. Sınıflar öğretim programında ünite konularının tespitinde izlenen yol belirsizdir. Örneğin 4. Sınıfta **Allah sevgisi**, 5. Sınıfta **Allah İnancı** tema olarak belirlenmiştir. 4. Sınıfta “3. Peygamberlerin Sevgisi”, 5. Sınıfta “4. Peygamber Kıssaları”, 6. Sınıfta “1. Peygamber ve İlahi Kitap İnancı” temalarına yer verilmiştir. Benzer şekilde 9-12 Öğretim Programında da konular bütünlükten uzak rastgele serpiştirilmiş görüntüsü vermektedir. Örneğin 9. sınıfta “1. Allah-İnsan İlişkisi” ve “5. Kur'an'a Göre Hz. Muhammed” temalarına, 10. Sınıfta “Allah’ı Tanımak”, 11. Sınıfta “4. İnançla İlgili Meseleler” temalarına yer verilmiştir. Her iki öğretim kademesine ilişkin taslak öğretim programlarına Derneğimiz komisyonlarınca hazırlanan detaylı tespitler aşağıda yer almaktadır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8) Taslak Öğretim Programı İnceleme Raporu

2024 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8) taslak öğretim programı genel olarak incelendiğinde taslak metinde son derece süslü ifadeler kullanılsa da temel kabul, anahtar kelimeler vb. bölümlerde özensiz davranıldığı görülmüştür. Taslak öğretim programında öğrenci seviyesinin üzerinde akademik bilgiler kullanıldığı görülse de 2018 güncellenen mevcut öğretim programındaki birçok kazanımın korunmuş olması sevindiricidir. Diğer taraftan öğretim programı sabit tekrarlarla doldurulmuş, bazı süslü ve karmaşık kelimelerin kullanıldıkları yerleri anlamakta zorlanılmıştır. Bir örnek olarak, peygamberlik dönemi ile öğrencilerin nasıl bir empati yapabilecekleri anlaşılammıştır.

Taslak programın 5. Sayfasında “*Bu bağlamda ulusal ve uluslararası hukukta tanınan hakların eğitim alanında kullanımına dair ilkelere riayet, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8. Sınıf) Öğretim Programı'nın öncelikleri arasında yer almaktadır*” ifadesindeki amaç net olarak anlaşılammıştır. Bu ifadelerdeki uluslararası mihraklara selam gönderen, birilerine teminat veren, bağımsızlığa aykırı yaklaşım terkedilmelidir. Burada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin zorunlu DKAB dersine ait kararları ile bir uzlaşma kurulmak isteniyorsa ilgili mahkemenin kararlarının daha detaylı okunması ve ileride ülkemizi, dinini öğrenmeye çalışan bu konuda kamu okullarından bir beklenti içinde olan milletimizi sıkıntıya sokacak ifadelerden uzak durulmalıdır.

Bir sonraki sayfada ise “İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorumlar, bilimsel bir metotla ve mezhepler üstü bir yaklaşımla ele alınmıştır.” ifadesine yer verilmiştir. Mezhepleri dikkate almadan/usule dayanmadan İslam anlatılabilir mi? Bu ifadeler oryantalizm olarak yorumlanabileceği için bu kısım tekrar düzenlenmelidir.

Programın Uygulanmasına İlişkin Esaslar başlığı altında 15. Maddedeki “*Öğrenciler, sure ve duaları ezberlemeye zorlanmaz.*” ifadesinde “*zorlanamaz*” yerine “teşvik edilir” denmelidir. Aynı şekilde “...Bu bağlamda öğrenciler dinî duygu ve düşüncelerini açıklamaya, programda yer alan dinî pratikleri yerine getirmeye zorlanmaz.” ifadesinde de “zorlanamaz” yerine “teşvik edilir” ifadesi kullanılmalıdır. Böylece öğretmen arkadaşlarımızın uygulamalarına yasal güvence sağlanmalıdır.

18. maddedeki “*Öğrenciler insana, düşünceye, haklara, ahlaki olana ve kültürel mirasa saygı çerçevesinde davranmaya teşvik edilir.*” ifadesinde “saygı” kelimesi, kabullenme, takdir etme gibi anlamları da içerdiği için seviyeli bir ilişkiyi vurgulama üzere farklı bir kelime kullanılabilirdi. Örneğin “nezaket” kelimesi tercih edilebilir

“A. 1.1.4. Öğretim Programının Özel Amaçları” başlığı altındaki “(17) *Yaşayan dünya dinlerinin tarihsel süreçlerini ve temel özelliklerini özetlemeleri*” şeklinde yazılan amaç “*Hak Din, Batıl Din, Muharref Din tanımlarına uygun dinlerin temel özelliklerini özetlemeleri*” cümlesi ile değiştirilmelidir. Dinlerin Eşitliği, kardeşliği gibi düşünceleri savunan FETÖ vb anlayışlara kapı aralanmamalıdır.

“DKAB.7.3.4. Alevilik Bektaşilik ile ilgili temel kavram ve erkânlar hakkında bilgi toplayabilme” kazanımı neden bağımsız olarak verilmiş? Tasavvuf başlığının altında verilebilirdi. Ya da bu başlık yerine Batıni Yorumlar başlığı kullanılabilir. Çünkü diğer tarikatlar ve mezhepler üst başlıkta yer almamaktadır.

Öğretme-Öğrenme Uygulamaları başlığı altında “DKAB.7.5.1 Öğrencilere “Yaşayan dünya dinleri hakkında neler biliyorsunuz?” sorusu sorulur.” İfadesi yerine “Hak Din, Batıl Din, Muharref Din hakkında neler biliyorsunuz?” sorusu daha kapsayıcıdır. Aynı bölümde “Böylece öğrencilerin dünya üzerinde farklı dinlerin varlığını bir olgu olarak kabul etmesi ve sosyal farkındalığının gelişmesi (SDB2.3) hedeflenir. Bu bilgilerden yola çıkılarak öğrencilerin bu dinlerin mensuplarını anlayabilmesi, onlara saygı duyabilmesi (D14.3) ve toplum kurallarıyla ilgili bir anlayış geliştirmesi sağlanır” ifadelerinde “saygı duyabilmesi” kısmı metinden çıkarılmalı ya da onlarla nezaket çerçevesinde iletişim kurabilmesi” şeklinde değiştirilmelidir. Zira saygı kavramı başka dini kendi dini ile eşitlemeyi, dinlerin kardeşliği, herkesin doğrusu kendisine gibi tebliğden uzak durmayı anımsatan bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Taslak öğretim programına dair komisyonumuzca tespit edilen diğer hususlar detaylı olarak aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8) Taslak Öğretim Programına Yönelik Tespitler¹

Sıra No	Sayfa No	Paragraf	Tespitler
1.	Genel	Temel kabuller	Temel kabuller bölümü ülkemiz gerçekliği düşünülerek yeniden ele alınmalıdır. İlgili sınıfa gelene kadar, ailevi nedenlerle, öğretmenlerinin anlattığından başka dini bir bilgiye sahip olmayan öğrencilerimiz unutulmamalıdır.
2.	Genel		Kavram dizilimindeki özensizlik giderilmelidir. Örneğin 44. Sayfadaki “abdest, farz, gusül, nafile, teyemmüm, vacip” dizilimi “abdest, gusül, teyemmüm, farz, vacip nafile” şeklinde düzenlenmelidir.
3.	Genel		Kavramların seçimindeki özensizlik giderilmelidir. Örneğin 48. sayfadaki “ayet, cüz, kıssa, sure” kavramları arasında kıssa yalnız bırakılmış ve dizilimde özen gösterilmemiştir. Yine örneğin Kevser suresinin işlendiği bir üniteye anahtar kavram olarak neden “kevser”e yer verilmediği, kıssa bir sonraki ünitenin konusu olmasına rağmen neden burada yer verildiği anlaşılamamıştır.

¹ Tabloda yer alan tespitlerin sayfa sayıları verilirken taslak öğretim programlarının PDF sayfası esas alınmıştır.

Sıra No	Sayfa No	Paragraf	Tespitler
4.	11	1	“Ayet, ayet mealleri ve hadis metinleri seçiminde Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanan kaynaklar esas alınmalı, bunun yanı sıra literatürde kabul gören eserlere başvurulmalıdır.” cümlesi “Ayet metinleri bağlamından kopararak kullanılmamalı, ayet ve hadis mealleri aslına uygun ve doğru olarak çevrilmeli, literatürde kabul gören eserlere başvurulmalıdır.” şeklinde olmalıdır.
5.	12	3. madde	“Peygamberlerin Sevgisi” ünite başlığı Peygamber Sevgisi” şeklinde olmalı ve öğrencilerin peygamberlere göstermesi gereken saygı ve sevgi de anlatımda yer almalıdır.
6.	52	Alttan 3. paragraf	“Öğrencilerin Kuran-ı Kerim’de peygamber kıssalarına yer verildiğini bildikleri kabul edilmektedir.” cümlesi DKAB ile dördüncü sınıfta tanışan bir öğrencinin ailesinde dini eğitim alan biri olmayabileceği düşünülerek hatalı bir çıkarımdır.
7.	52	Son paragraf	“Geçmişte yaşamış insanların ve peygamberlerin hayatlarından ders çıkarılması bağlamında peygamber kıssalarıyla günümüzdeki örnekler arasında bağlantı kurulur.” cümlesi “Peygamber kıssalarıyla günümüzdeki örnekler arasında bağlantı kurularak dersler çıkarılır.” şeklinde kısaltılmalıdır.
8.	56	Anahtar kavramlar	Cami, çeşme, medrese, külliye, kervansaray vb birçok konunun işlendiği bir üniteye kavramlara yeterince ve özenle yer verilmelidir.
9.	57	DKAB.5.5.3	Konu bütünlüğünde Mescid-i Aksa hassasiyetinin vurgulanmaması eksiklidir.
10.	59	DKAB.6.1.2	“Vahiylerin insanlara iletildiği mesajları yapılandırabilme” konusu seviye üstüdür. A ve b maddeleri üniversite öğrencilerine yöneliktir.
11.	60	DKAB.6.1.3	Kur’an-ı Kerim’den önce gönderilen kitapların tahrif olduğu vurgulanmalıdır.
12.	63	Anahtar kavramlar	Kavramlar özensiz hazırlanmıştır. Örneğin insak kavramına yer verilmemiştir.
13.	67	DKAB.6.3.4	Vatanını sevmenin önemi hakkında çıkarım yapabilme konusunda vatan müdafaası cihatla ilişkilendirilerek

Sıra No	Sayfa No	Paragraf	Tespitler
			anlatılmalıdır. Şehitlik ve gaziliğin cihat kavramının bir sonucu olduğu unutulmamalıdır.
14.	71		“4. ÜNİTE: PEYGAMBERLİĞİNDEN ÖNCE HZ. MUHAMMED” ünitesine “Bu ünitenin teması Kur’an ve peygamberdir.” şeklinde başlamak hatadır.
15.	80	Anahtar kavramlar	Yetersiz ve özensizdir. Konuda anlatılacak kavramlar buraya yansıtılmalıdır.
16.	83	Ünite adı	Ünite adı “2. ÜNİTE: HAC, UMRE VE KURBAN” şeklinde düzenlenmelidir.
17.	86	1	“Kurban Tıglama duasının verilmesi” ibaresi “Kurban tıglama duasından detaya girmeden bahsedilir” olarak değiştirilmelidir.
18.	88	1	“Bu ünitenin teması din ve hayattır.” ifadesi “Bu ünitenin teması din anlayışlarıdır.” Olarak düzeltilmelidir.
19.	111	4. ÜNİTE	“Ünitenin teması Kur’an ve peygamberdir.” cümlesi hatalıdır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12) Taslak Öğretim Programı İnceleme Raporu

2024 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (9-12) Öğretim programı, (4-8) Öğretim programıyla üslup birliğine sahip değildir. Ünitelerin giriş bölümlerinde yer alan Temel kabul, anahtar kelimeler vb. bölümlerde özensiz davranılmıştır. Bununla birlikte 2018 programındaki kazanımların korunmuş olması sevindiricidir. Taslak öğretim programı sabit tekrarlarla doldurulmuş gibidir.

“1.1.2.2. Din Bilimsel Yaklaşımı” başlığı altındaki “İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorumlar, bilimsel bir metotla ve mezhepler üstü bir yaklaşımla ele alınmıştır. Yaşayan dünya dinleri nesnel bir metotla, dinler açılımlı ve olgusal bir yaklaşımla öğretime konu edilmiştir.” İfadelerinde yaşayan dünya dinleri yerine diğer dinler ifadesi kullanılmalıdır. Bu bölümde Bilimsel Yaklaşım ve Mezhepler üstü Yaklaşım kavramları yerinde kullanılmamış. Mezhep kelimesinin olumsuz bir kavrammış gibi ötelenmeye çalışılması da bir talihsizliktir. Diğer taraftan buradaki “açılımlı” yaklaşımla ne ifade edildiği net değildir. Eğer tarafsızlık vurgulanıyor ise metinden çıkarılmalıdır.

1.1.4. Öğretim Programının Özel Amaçları bölümü altında “Yaşayan dünya dinlerinin tarihsel süreçlerini ve temel özelliklerini özetlemeleri,” ifadesi “İslam dini ile diğer dinleri mukayese etmeleri” şeklinde değiştirilmelidir.

1.2. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ (9-12. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINA İLİŞKİN ESASLAR başlığı altındaki “(15) Programda yer alan ayetler işlenirken öğrencilerin ayetlerin içeriğini ve verdiği mesajları kavramaları esas alınır; bu bağlamda ayetlerle ilgili kısa açıklamalara ve bunların içeriğini tanıtan metinlere yer verilir. Öğrenciler, ayetleri ezberlemeye zorlanmaz.” ve “(16) Din, vicdan ve düşünce özgürlüğünü zedeleyici yaklaşım, tutum ve davranışlardan uzak durulur. Bu bağlamda öğrenciler dinî duygu ve düşüncelerini açıklamaya, programda yer alan dinî pratikleri yerine getirmeye zorlanmaz.” maddelerindeki “zorlanamaz yerine teşvik edilir ifadesi kullanılmalıdır. Öylece öğretmen arkadaşlarımızın uygulamalarını daha rahat yapmalarına yasal bir zemin hazırlanmış olur.

Aynı bölümde (18) Öğrenciler insana, düşünceye, haklara, ahlaki olana ve kültürel mirasa saygı çerçevesinde davranmaya teşvik edilir.” cümlesinde “saygı” yerine nezaket” kavramı uyarlanarak kullanılmalıdır.

11. Sınıf DKAB Dersi Öğretim Programındaki temalardan 1. İslam Düşüncesinde İtikadi-Siyasi ve Fıkhi Yorumlar başlıklı temadaki “siyasi” kelimesi çıkarılmalıdır. Çünkü bu kelimeye olumsuz bir anlam yüklenmektedir. İtikadi yorumların öğrencilerin zihninde inandırıcılığının siyasi mücadele arka planı ile anlatılması doğru değildir. İtikadi yorumların Kur'an'a ve sünnete nispet edilmesi daha doğrudur.

Tablo 2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12) Taslak Öğretim Programına Yönelik Tespitler²

Sıra No	Sayfa No	Paragraf	Tespitler
1.	Genel		4-8 programı ile 9-12 programı arasında dil birlikteliği yoktur. Aynı ellerden çıkmış gibidir. Örneğin birinde tema diğerinde odak kullanılmaktadır. Bununla beraber 9-12 Öğretim Programında diğerine nazaran süslü ve akademik bir dil kullanılmamıştır.
2.	Genel		Program genelinde kavramsal beceriler ve eğilimler, öğrenme becerileri gibi bölümler, üzerinde düşünülmeden serpiştirilmiş görünmektedir. Örneğin 9. sınıf 2. Ünite eğilimlerinden “merak” ın 1. Üniteye neden yer almadığı; 10. Sınıf 2. Üniteye “şeytan” kavramına neden yer verilmediği anlaşılamamıştır.
3.	Genel	Mealler	Mealler hususunda DİB’nin meallerinin referans gösterilmesi hatadır. Bu meallerde hatalar olduğu bilinmektedir. Kitaplarda yer alması gereken aslına uygun, doğru çevirilerdir. Ayrıca öğrencilerin farklı mealler okuyarak konuyu değerlendirmeleri sorgulama yetenekleri açısından önemlidir.
4.	42	DİKAB.10.2.2	“Allah’ın (cc) isimleri ve sıfatları hakkında öğrenciler bütüncül bir bakış açısı oluşturur.” cümlesinin bir gereği olarak sıfat tanımlaması (zati-subuti-selbi) tam olarak verilmelidir.
5.	44	1	“Öğrencilerin İslam’ın evrensel mesajlarından birinin adalet olduğu görüşünü çözümleyebilmesi, İslam, adalet ve eşitlik arasındaki ilişkiyi sentezleyebilmesi, İslam ve barış ilişkisini yorumlayabilmesi amaçlanır.” Üniteye Tevhide yer verilmemesi eksikliklerdir. 2018 programında cihada başlık olarak yer verilmişken, 2024 programında yer verilmemiştir. İslam barış dini başlığının içinde bu ibadeti anlatmak zordur. Cihat müstakil bir başlıkla detaylı olarak verilmelidir. Ayrıca bakara 208. ayetin bağlamı barış ile ilgili değildir. Tam Müslüman olmakla ilgilidir.
6.	57	Köprü kurma	Köprü için seçilen ayet-i kerime eksiktir. Kaderin anlaşılabilmesi için Allah (celle celaluhu)’nun dilemesi ve kudretini yansıtan bir ayet de konulmalıdır.
7.	60	DİSİPLİNLER ARASI İLİŞKİLER	Özensizliğe bir örnek teşkil etmesi bakımından bu bölüm önemlidir. Felsefenin ve sanatın işlendiği bir üniteye Felsefe ve Sanat tarihinin akla gelmemesi eksikliklerdir.
8.	72	Ünite	“5. ÜNİTE: YAHUDİLİK VE HRİSTİYANLIK” ünitesi gereksiz uzunluktadır. Konu anlatımında yer

² Tabloda yer alan tespitlerin sayfa sayıları verilirken taslak öğretim programlarının PDF sayfası esas alınmıştır.

Sıra No	Sayfa No	Paragraf	Tespitler
			verilen “saygılı ve duyarlı olur” ifadesinden “saygılı ve” çıkarılmalıdır.
9.	82	DKAB.12.2.1	“Aile kurumunun toplumun temeli olduğu vurgulanarak T.C. Anayasası’nın aile ile ilgili maddesi ele alınır.” cümlesi alanla ilgili olmadığından çıkarılmalıdır. Bu konular sosyal bilgiler dersinin konusudur. Ayrıca “DİSİPLİNLER ARASI İLİŞKİLER” de buna yer de verilmemiştir.
10.	85	Ünite Geneli	Türkçe’nin zenginliği göz önünde bulundurularak ifadeler netleştirilmelidir. Örneğin “Gıda ile İlgili Meseleler” de neyi kastettiğimiz net olarak ifade edilmelidir.
11.	89	1	“Ayrıca Alevilik Bektaşilikte erkân ve temel kavramları öğrenmeleri hedeflenir.” cümlesi eğer Alevilik Bektaşilik tasavvufi bir yorum olarak kabul ediliyorsa gereksizdir. İfadenin göze sokulması tasavvuf çevreleri açısından eleştiri alacak niteliktedir. “Yesevilik, Kadirilik, Rifailik, Mevlevilik, Nakşibendilik”in de kendilerine ait erkân ve kavramları vardır. Alevilik ve Bektaşilik verilirken propaganda dili kullanılmamalı, nesnel yaklaşılmalıdır. Tasavvufi mektepler anlatılırken öğrencinin herhangi bir yanlışa düşmemesi için tasavvuf öncesi itikat ve ilmi eğitimin önemi vurgulanmalıdır.

COĞRAFYA DERSİ TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI KOMİSYON İNCELEME RAPORU

Tarihsel sürece bakıldığında köklü bir medeniyet ve devlet geleneğine sahip ülkelerin müfredat programları içerisinde coğrafya dersi her zaman zorunlu ve müstakil bir ders olarak yer almıştır. Bu durumun en önemli nedeni coğrafya eğitiminin, milli ve manevi değerlerin kazandırılmasında kritik bir role sahip olmasıdır. Öğrencilerin coğrafi bilgi ve bilinç düzeylerinin artırılması, ülkelerinin coğrafi unsurlarına yönelik farkındalıklarının geliştirilmesi ve bu unsurlarla olan bağlarının kuvvetlendirilmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Coğrafya müfredatı aracılığıyla ülkenin fiziki coğrafya özellikleri, doğal kaynakları, yer şekilleri, iklim tipleri ve bitki örtüsü gibi doğal unsurları derinlemesine ele alınmaktadır. Bu sayede öğrenciler, vatanlarının doğal zenginliklerini tanıma ve koruma bilinci kazanmaktadırlar. Ülkenin farklı bölgelerinin ekonomik faaliyetlerinin, yerleşim biçimlerinin ve beşerî coğrafya özelliklerinin irdelenmesi ise milli birlik ve beraberlik duygularının pekişmesine katkı sağlamaktadır.

Coğrafya disiplini, aynı zamanda ülkenin tarihsel ve kültürel mirasının mekânsal boyutunu ele almakta, farklı medeniyetlerin izlerini taşıyan coğrafi unsurları incelemektedir. Bu bağlamda öğrencilerin köklerine ve geçmişlerine bağlılıklarının güçlendirilmesi, milli ve manevi değerlere duyulan saygının artırılması hedeflenmektedir. Ülkenin sahip olduğu jeopolitik konumun ve stratejik öneminin kavranması da coğrafya eğitiminin temel hedeflerindedir. Bu bağlamda milli güvenlik bilincinin ve vatanseverlik duygularının geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Sonuç olarak, coğrafya eğitimi öğrencilere ülkelerinin coğrafi zenginliklerini, kültürel ve tarihi mirasını tanıtarak milli ve manevi değerlerin aktarılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla coğrafya müfredatının nitelikli bir şekilde yapılandırılması ve öğretim sürecinin etkin bir biçimde yürütülmesi, gelecek nesillerin milli ve manevi değerlere bağlı, vatansever bireyler olarak yetiştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda hazırlanan taslak programın coğrafya disiplinindeki çağdaş ve güncel gelişmeleri içermesi ve coğrafi becerilerin kazandırabilmesinin yanı sıra yukarıda bahsedildiği üzere milli ve manevi değerleri önceleyerek vatansever bireyler yetiştirilmesine imkân sağlaması beklenmektedir.

Bu noktadan hareketle taslak öğretim programı aşağıda belirtilen yönleri ile Türkiye Yüzyılı söylemini karşılayamamaktadır. Bu durumun gerekçeleri aşağıda sıralanmıştır;

1. Taslak Programın Amaçlar Açısından Değerlendirilmesi

Taslak öğretim programının 4.sayfasında yer alan özel amaçlara bakıldığında 2018 Coğrafya Dersi Öğretim Programının aşağıda yer alan 5, 13 ve 15 numaralı amaçlarına hazırlanan yeni programda yer verilmediği dikkati çekmektedir

5. Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmesi,

13.Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak ülkesinin sahip olduğu potansiyelin bilincine varması,

15. Türkiye'nin yeni vizyonuna uygun olarak başta Türkiye ile yakın ilişkisi bulunulan bölgeler ve ülkeler olmak üzere dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hakkında bilgi sahibi olması

Değerler eğitimi, vatanseverlik ve Türkiye'nin son 20 yılda değişen yüzünü vurgulayan bu amaçlara taslak programda neden yer verilmediği anlaşılamamaktadır. Bu nedenle 2024 coğrafya dersi öğretim programı amaçlar açısından mevcut uygulanan programın bile gerisinde kalmaktadır.

2. Taslak Programın Son 22 Yılda Ülkemizde Gerçekleştirilen Eserler ve Yatırımlar Açısından Değerlendirilmesi

Coğrafya dersi interdisipliner yapısı gereği sosyal bilimler ile doğa bilimleri arasında bir köprü konumundadır. Bu bağlamda beşerî coğrafya ve Fiziki coğrafya olarak ikili bir yapıya sahiptir. Beşerî coğrafya nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetler (tarım, hayvancılık, sanayi, turizm, savunma sanayi vb.) başta olmak üzere çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu geniş alan içerisinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen bilgi ve becerilere programda yer verilirken ülkemizde son 22 yılda gerçekleştirilen eserler ve yatırımların da programda yer alması beklenmektedir. Böylece öğrenciler son 22 yıldaki kalkınma hamlesi ile birlikte ülkelerinin potansiyelini görebilirler. Ancak taslak öğretim programına bakıldığında bu hususa yer verilmediği hatta mevcut 2018 coğrafya öğretim programında yer alan aşağıdaki içeriklerin bile programdan tamamen kaldırıldığı görülmektedir (Tablo 3). Bu haliyle taslak program son 22 yılda Türkiye'de yapılan hizmet, yatırım, proje ve kalkınma hamlelerini yok saymaktadır.

Tablo 3. 2018 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Son 22 Yılda Ülkemizde Gerçekleştirilen Eserler ve Yatırımlar

Öğretim Programı	Kazanım ve Açıklama
9.Sınıf Coğrafya Öğretim Programı	9.4.1. İnsanların doğal çevreyi kullanma biçimlerini örneklendirir. Karadeniz Sahil Yolu, Maltepe Sahil Parkı, Avrasya Tüneli, Osman Gazi Köprüsü, Ordu-Giresun Hava Limanı, Marmaray ve BAE-Dubai Palmiye gibi örneklere değinilir.
10.Sınıf Coğrafya Öğretim Programı	10.3.1. Uluslararası ulaşım hatlarını bölgesel ve küresel etkileri açısından analiz eder. İstanbul'daki 3. Hava Limanı ve Kanal İstanbul projelerinin bölgesel ve küresel etkilerine yer verilir.

3. Taslak Programın Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi

Taslak programa değerler eğitimi açısından bakıldığında bir önceki programa göre çok daha fazla değere yer verildiği görülmektedir. Programda her bir üniteye hangi değer verileceği belirtilmiştir. Bu açıdan bir önceki programla paraleldir. Ancak **öğretme-öğrenme uygulamaları** bölümüne bakıldığında söz konusu değerlerin nasıl kazandırılacağı belirtilmemiş olup sadece değerlerin kodları yazılmıştır. Ancak bunlar yazılırken dahi doğru ilişkilendirmeye yer verilmemiştir. Örneğin 9.sınıf öğretim programının 2.ünitesi olan **Mekânsal Bilgi Teknolojileri** ünitesi mütevazilik değeri ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır (Tablo 4). Coğrafi Bilgi Sistemlerinin kullanımını içeren bu ünitenin nasıl mütevazilikle ilişkilendirilebileceği anlaşılamamaktadır. Bir diğer örnek ise 10.sınıf programının 1.ünitesi olan **Coğrafyanın Doğası** ünitesinin merhamet ile ilişkilendirilmiş olmasıdır (Tablo 4). Bu ünite tek bir öğrenme çıktısından oluşmaktadır (COĞ.10.1.1. Örnek olay, olgu ve/veya mekânı coğrafyanın temel kavramları ile ilişkilendirebilme). Coğrafyanın temel kavramları ile merhametin nasıl ilişkilendirilebileceği yine anlaşılamamaktadır. Daha bunlar gibi pek çok örnek bulunmaktadır. Sonuç olarak Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde önem verilen değerler eğitiminin coğrafya dersi öğretim programında yerini bulmadığı hatta yanlış değer ilişkilendirmeleri ile değerler eğitiminin değersizleştirildiği görülmektedir.

Tablo 4. Taslak Programda Ünitelere Göre Yer Verilen Değerler

ÜNİTELER	DEĞERLER			
	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf
1.COĞRAFYANIN DOĞASI	Çalışkanlık, Saygı, Sorumluluk, Vatanseverlik	Merhamet, Saygı, Vatanseverlik	Çalışkanlık	Dostluk
2.MEKÂNSAL BİLGİ TEKNOLOJİLERİ	Çalışkanlık, Mütevazılık, Özgürlük, Vatanseverlik	Çalışkanlık, Merhamet,	Çalışkanlık, Estetik	Çalışkanlık, Estetik
3.DOĞAL SİSTEMLER VE SÜREÇLER	Çalışkanlık, Duyarlılık, Merhamet, Saygı	Çalışkanlık, duyarlılık, saygı, sorumluluk, vatanseverlik	Tasarruf Vatanseverlik	Duyarlılık, Vatanseverlik
4.BEŞERİ SİSTEMLER VE SÜREÇLER	Aile Bütünlüğü, Dostluk, Çalışkanlık, Saygı	Çalışkanlık, Duyarlılık, Sabır	Çalışkanlık, Duyarlılık	Estetik, Temizlik, Vatanseverlik
5. EKONOMİK FAALİYETLER VE ETKİLERİ	Sorumluluk, Tasarruf	Özürlük, Çalışkanlık, Vatanseverlik	Duyarlılık, Sağlıklı Yaşam, Tasarruf, Temizlik, Vatanseverlik	Mahremiyet, Vatanseverlik

ÜNİTELER	DEĞERLER			
	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf
6. AFETLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE	Adalet, Duyarlılık, Sorumluluk, Yardıms severlik	Çalışkanlık, Duyarlılık, Dürüstlük, sabır, Sorumluluk, yardıms severlik	Duyarlılık, Saygı, Tasarruf, Temizlik, Vatanseverlik	Duyarlılık, Merhamet, Saygı, Sorumluluk, Tasarruf, Temizlik, Vatanseverlik
7. BÖLGELER, ÜLKELER VE KÜRESEL BAĞLANTILAR	Çalışkanlık	Vatanseverlik	Çalışkanlık, Saygı, Vatanseverlik	Adalet, Çalışkanlık, Saygı

Değerler eğitimi açısından bir diğer önemli nokta ise 2018 coğrafya dersi öğretim programında yer alan aşağıdaki kazanım ve açıklamalara taslak programda yer verilmemiş olmasıdır. Aşağıda verilen tabloda yer alan kazanım ve açıklamalar İslam Medeniyeti ile Türk İslam şehirlerini kapsamaktadır. Hazırlanan müfredatta bu konulara daha fazla yer verilmesi beklenirken mevcut olanlar dahi programdan çıkartılmıştır (Tablo 5). Diğer bir önemli durum ise son 13 yılda ülkemize sığınmak durumunda kalan insanlara nasıl davranılması gerektiğinin açıklandığı 10.2.9 kazanımı ve açıklamasının yeni programda yer almamasıdır (Tablo 5). Halbuki bu konu ülkemiz için hayati bir öneme sahiptir. Ancak müfredat yapımcılar tarafından dikkate alınmadığı üzülecek görülmektedir.

Tablo 5. 2018 Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Ancak 2024 Taslak Programda Yer Verilmeyen Değer İçerikli Kazanım Örnekleri

Sınıf	Kazanım ve Açıklama
10	10.2.9. Türkiye'deki göçleri sebep ve sonuçları açısından değerlendirir. b) Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan topluluklara karşı saygılı ve paylaşımcı bir tutum sergilemenin gerekliliği vurgulanır.
11	11.2.4. Şehirleri fonksiyonel özellikleri açısından karşılaştırır. b. Tarihsel süreçteki başlıca Türk-İslam şehirlerinin (Semerkant, Buhara, Konya vb.) öne çıkan özelliklerine yer verilir.
11	11.3.2. Farklı kültürel bölgelerin yeryüzünde yayılışına etki eden faktörleri açıklar. b) Farklı kültür bölgelerinin dağılışı ve yayılışı güzergahları (İslam, Çin, Hint, Batı, Doğu, Slav-Rus ve Afrika kültür bölgeleri) dikkate alınarak kültür ile mekân arasındaki ilişkiye yer verilir.

4. Taslak Programın Alan Eğitimi Açısından İncelenmesi

Taslak program alan eğitimi açısından incelendiğinde hayati öneme sahip çok sayıda problemlilik nokta ile karşılaşılmaktadır. Bunların bir kısmı aşağıda sıralanmıştır;

- Taslak programın hazırlanma sürecinde ortaöğretim haftalık ders çizelgesinde yer alan sınıf seviyesine göre zorunlu ve seçmeli ders saatlerine dikkat edilmemiştir. Bu

nedenledir ki özellikle Türkiye coğrafyasını kapsayan en önemli konular (Türkiye'nin su kaynakları, bitki örtüsü, toprakları vb.) 11 ve 12.sınıf seviyelerinde verilmiştir. Halbuki bu sınıf seviyelerinde coğrafya dersi seçmelidir. Dolayısıyla tüm öğrencilerin kendi ülkeleri ile ilgili bu hayati konuları öğrenebilmeleri mümkün değildir.

- b) Taslak program Türkiye coğrafyasını ihmal etmiştir. Taslak programda yer alan 65 çıktının sadece 21 tanesi Türkiye coğrafyası ile ilgilidir. 21 Türkiye coğrafyası çıktısının ise 16 tanesi 11 ve 12.sınıftadır. Buna göre az sayıda olan Türkiye coğrafyası çıktılarının büyük kısmını coğrafya dersini seçmeyen öğrenciler göremeyecektir.
- c) Sınıf seviyelerine göre ünite ve çıktıların sıralanmasında konuların ilişkiselliğine dikkat edilmemiştir. Örneğin 9.sınıfta yer alan nüfus konusunun öğretimi için altlık olan konular 11 ve 12.sınıf seviyelerinde kalmıştır.
- d) Öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri arasında ilişkiselliğe dikkat edilmediği için konular arasında sert geçişler oluşmuştur. Bu durum eğitim sürecinde öğrenciler ve öğretmenler açısından sorun teşkil edecektir.
- e) Dünyanın şekli ve hareketleri konusunun programdan çıkartılması büyük bir hatadır. Çünkü hemen hemen bütün doğal süreçler dünyanın şekli ve hareketleri konusu ile ilişkilidir. Bu durum eğitim sürecinde büyük bir sorun teşkil edecektir.
- f) Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) uygulamaları taslak programla birlikte zorunlu hale getirilmiştir. Gelişmiş birçok ülkenin programlarına bakıldığında CBS'nin hiçbir ülkenin programında zorunlu olmadığı görülecektir. Coğrafya öğretmenlerinin büyük çoğunluğu CBS bilmemektedir. Okulların alt yapısı ise CBS yazılımlarını uygulamasına uygun değildir. Bununla birlikte birçok CBS yazılımı paralıdır. Bu nedenle CBS'nin zorunlu hale getirilmesi eğitim sistemimiz için para ve emek kaybından başka bir şey olmayacaktır.
- g) Taslak programda coğrafi becerilere ağırlıklı olarak yer verilmesi gerekirken bunun yerine kavramsal beceriler ve sosyal duyuşsal becerilere yer verilmiştir. Birçok ünite ya çok az sayıda coğrafi beceri içermekte ya da hiç içermemektedir. Örneğin 9.sınıf programının 7.ünitesi hiçbir alan becerisi ile ilişkilendirilmemiştir. Sonuç olarak bu program ile öğrencilerin coğrafya okur yazarı olabilmeleri mümkün değildir.
- h) Öğrenme çıktıları açık ve anlaşılır olmadığı gibi sınırları da belli değildir.
- i) Öğretme-öğrenme yaşantıları içerisinde yer alan öğretme-öğrenme uygulamaları öğrenme çıktılarını kapsayıcı olmadığı gibi öğretmenlere rehber olabilecek nitelikte de değildir. Pek çok yerde öğrenme öğretme uygulamaları için yazılanlar ne çıktıları ne de anahtar kavramları karşılamamaktadır.

- j) Öğretim programının kaynakçası bulunmamaktadır. Hangi eğitim akımları ve felsefelerinden etkilendiği ya da hangi ülkeleri öğretim programlarını incelendiği anlaşılamamaktadır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI İNCELEME RAPORU

- 1) Taslak programda; “Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı aracılığıyla öğrencilerin edebiyatla tanışmaları, Türk dilinin inceliklerini keşfetmeleri, dil becerilerini etkin kullanmaları, metinlerden hareketle olay ve olgulara eleştirel bir bakış açısıyla bakmaları ve estetik zevk edinmeleri amaçlanmaktadır. Öğrencilerin sadece edebî metinlerle değil aynı zamanda kültürel, tarihsel, toplumsal ve felsefi açılardan da donanımlı bireyler olmaları öngörülmektedir. Bu nedenle programda, tematik yaklaşım benimsenerek öğrencilerin edebiyata karşı daha bütüncül bir bakış açısı kazanmaları hedeflenmektedir.” denilmektedir. Fakat programda verilen dört temayı da incelediğimizde Türk dilinin dilbilgisel özelliklerine dair en ufak bir konu yer almamaktadır.
- 2) Taslak programda; “Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı’nda içerik, tematik bir yaklaşım benimsenerek düzenlenmiştir.” denilmektedir. Lise düzeyinde ünitelerin konu yoğunluğunu azaltacağız diye tematik olarak verilmesi edebiyatın bütünlüğüne aykırıdır. Edebiyat konusu itibariyle İslamiyet öncesinden Cumhuriyet Dönemi’ne kadar kronolojik bir bütünlük içinde ele alınmalıdır. Ayrıca dönemlere ve yazarlara ait bilgilerin olmayışı öğrenci için fırsat eşitliğine aykırıdır.
- 3) Taslak programda; “Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin edebiyat alanındaki bilgi birikimlerini yapılandırma sürecine odaklanmaktadır. Bu süreç; öğrencilerin yeni metinlerle karşılaşmaları, bu metinler üzerinden düşünme yeteneklerini geliştirmeleri ve edebî kavramları bir araya getirerek bilgiyi inşa etmeleri üzerine kurulmuştur.” denilmektedir. Ders işleniş sırasında bilgiye yer verilmediği için öğrencinin edebiyatla ilgili birikime sahip olması da imkânsızdır.
- 4) Taslak programda; “Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı, öncelikli olarak öğrencilerin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma dil becerilerini geliştirmeye, edebiyatı günlük hayatla ilişkilendirerek edebiyat sevgisi edindirmeye odaklanmıştır.” denilmektedir. Belirlenen temalar incelendiğinde dönemselsel bir bütünlük olmadığı için öğrencinin dil becerisine katkı sağlayacak yazma, noktalama kuralları önceden öğrenme yoluyla kazandığı düşünülerek verilmediği için öğrenciye bir katkı sağlamayacaktır.
- 5) Taslak programda; “Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini etkin bir şekilde kullanmaları, Okuduklarından, dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle söz varlığını zenginleştirmeleri, Okuduklarından, dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle sorgulama, yorumlama, değerlendirme becerilerini geliştirmeleri, Okuduklarından, dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle millî ve manevi değerleri edinmeleri ve bu değerleri içselleştirerek yaşantılarına taşımaları, Okumayı alışkanlığa dönüştürerek etkin okur kimliği edinmeleri, Konuşma ve yazma kurallarına uygun etkili iletişim kurmaları,

Belirledikleri tür ve içeriklerle ilgili metin oluşturarak yazılı ürün ortaya koymayı alışkanlık hâline getirmeleri, Belirledikleri tür ve içeriklerle ilgili sözlü ürün koymayı alışkanlık hâline getirmeleri, Kültürel, bilimsel ve sanatsal etkinlikleri dinleme/izleme zevki ve alışkanlığı kazanmaları, Çoklu medya kaynaklarından ve basılı materyallerden amacına uygun bilgiye erişip bu bilgiyi kullanmaları, Sanatsal değerleri fark edip estetik zevk geliştirmeleri, Türk ve dünya edebiyatından metin örnekleri inceleyerek evrensel farkındalığını geliştirmeleri, Türk kültürü ve diğer kültürler arasında ilişki kurarak kültürel duyarlılık geliştirmeleri amaçlanmaktadır.” İfadelerine yer verilmektedir. Bu haliyle programa baktığımızda herhangi bir seyreltilmenin de olmadığı görülmektedir.

- 6) 2018 programında program çok yoğun olmasına rağmen bir bütünlük vardı. Bu programda en az eski program kadar yoğun. Sanki mevcut programda ise program sözüm ona seyreltilerek 4 ana tema üzerinde birleştirilmiş, türler temalar içerisinde birbirine karışmış, kazanımlar yok denecek durumdadır.
- 7) 2018 programında kazanımlar gayet netti. Taslak programda bu netliği görmek mümkün değil.
- 8) 2018 programının ana felsefesi öğrenme temeline dayandırılıyordu. Taslak programda bu durum önceden öğrenme temelli karşımıza çıkıyor. Bu da Türkiye'nin birçok ücra köşesinde branş öğretmeni dahi görmemiş çocuklar için “bu öğrenmeyi nasıl gerçekleştirecekler?” sorusunu gündeme getiriyor.
- 9) Taslak programın diline bakıldığında programların sahadan gelen öğretmenlere değil de sahaya çok uzak akademisyenlere hazırlatıldığı açıktır. Bunu programın dilinden anlamakta mümkündür.
- 10) Taslak programda dönemsel (Edebi) bir bütünlük yoktur.
- 11) Taslak programda, Türk ve Dünya klasiklerinden örnek metinler yok denecek kadar azdır.
- 12) Taslak programda, programın temel felsefesini oluşturan kültür aktarımını sağlayacak metinler minimize edilmiştir.
- 13) Taslak programda, metnin yazıldığı dönemin gerçekliğini yansıtan unsurlara ve/veya metnin dönemin gerçekliğiyle ilişkisi, metnin; bağlı olduğu edebî dönem, akım, gelenek, topluluk açısından değerlendirilmesi veya metinde görülen edebî, felsefî, estetik anlayışın; diğer metinler veya yazarlarla bağlantılarının, etkileşimlerinin belirlenmesini sağlayacak bilgiler verilmeyeceği için öğrenci sadece kuru bir okuma yapacaktır.
- 14) Taslak programda metin türlerinin ortaya çıkmasında sözlü ve yazılı kültürün, toplumsal değişimlerin ve etkileşimlerin, yayın organlarının ve teknolojinin etkisi bilinmeyeceği için öğrencide meraktan çok bıkkınlık uyandıracaktır.

15) TDE Dersi Öğretim Programı geçmiş senelerden farklı olarak köklü bir değişime tabi olmuş ve tema bazlı ve beceriye dayalı formasyonel değerleri öne alan bir sisteme geçmiştir. Önceki dönemlerde tür ve kronolojik seyre dayalı icra edilen program bu anlayıştan tamamen uzaklaşmıştır. Bu anlayış üzerine birkaç tespit/öneriyi vurgulamak yerinde olacaktır:

- a) Program kavramsal çerçevesi, terminolojik yapısı ve söz varlığıyla tamamıyla soyut ve karmaşık bir zemine oturtulmuştur. Her disiplin kendi kavramsal çerçevesi ve terminolojisinde verilmelidir. TDE Programında farklı kaynaklardan çeviri yoluyla alınmış; edebiyat, dil ve kültür tecrübemizde olmayan çokça terminoloji / kavram yer almaktadır. Bu terminolojiler süreci hem daha zor hem de karmaşık bir hale sokmaktadır. Bu yönüyle program; felsefesi, oturduğu ve çerçevesi açısından muğlak bir yapıdadır.
- b) Programın beceri temelli ve uygulamaya dönük taraflarını görmemek haksızlık olacaktır. Bu TDE dersinin dört temel becerinin öğrenen tarafından aktif bir şekilde icra edileceği umuduyla hazırlanmıştır ve taktiri de hak eder. Yalnız bu eylem; öğretmen yeterliliği, okulun fiziksel durumu, öğretim zamanının yönetilmesi, YKS ve LYS sınav sistemine gebe bir ortam gibi sebepler sıralandığında problem kaçınılmaz olacaktır. Olası bir karmaşıklık yayın evlerini ve özel eğitim kurumlarını daha da besleyip eğitimin öncül aktörü yapacaktır.
- c) Program becerilerin öne alınması için tema bazlı bir örüntü sistemine oturtulmuştur. Bu yönüyle formasyonel olarak TDE dersiyle ilgisi kalmamış salt dil zevkinin ve uygulamasının oluşturulmasına imkân sağlamış ve ders programının Türkçe dersinin formasyon yapısından hiçbir farkı kalmamıştır. Ayrıca tema isimlerinin tema içerikleriyle kavramsal ve semantik bağlantısı tam olarak kurulamamıştır.
- d) Programda tematik ve beceri bazlı bir sürecin baskın/yoğun bir şekilde izlenmesi, metnin tarihsel ve kültürel art alanının ıskalanmasına sebebiyet verecektir. Her metin kendi dönemini, yaşantısını ve kültürel atmosferini yansıtır. Programda bu başlıklara dair birkaç zayıf değinmenin verilmesi³, durumun önemini aktarmaktan uzaktır. Diğer taraftan temalar, konular, metin türleri, metin tahlili (anlama) becerileri gelenekten - edebiyat ve sanat geleneğinden- ve zihniyetten bağımsız, yalın, formasyonel örüntü kurulamayacak şekilde verilmiştir. Atölye çalışmalarında aşamalık ilkesi gözetilmemiştir. Bu durum tasarıda esas alındığı belirtilen, “edebiyat programının sanat merkezli olması” yaklaşımına aykırılık teşkil etmektedir.

³ “Edebiyat tarihi ve türler, dersin tamamlayıcı öğeleri olarak kullanılmalı ve öğrenciler, metinlerin yazıldığı bağlamların önemini kavramaya teşvik edilmelidir.”

- e) “Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Seçimine İlişkin Açıklamalar” başlığı altında “... **ana tam metin kullanılacaktır.**” ifadesi, Talim ve Terbiye Kurulunun 14.09.2023 tarih ve 83980939 sayılı mütalaasıyla kabul edilen; pedagojik kriterler, Anayasa ve kanunlara uygunluk, toplumsal farklılıklar, temel insan hakları ve öğrenci seviyesi vb. gibi birçok hassasiyeti çerçeveleyen “Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları ile Bunlara Ait Elektronik İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları” belgesinin bazı maddeleriyle Türk dili ve edebiyatı dersi özelinde ders kitaplarına alınacak metinlerin bu kriterlere aykırılık teşkil edebilecek yönler içermeye ihtimaline karşın sakınca teşkil edeceğinden “tam metin” vurgusu suistimal ve denetimsizliğe açık hâle gelebilir.
- f) Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı’nın birçok temasında yer alan ve metinlerin “Cumhuriyet Dönemi’nden başlanarak günümüze en yakın dil ve anlatım özellikleri olan metinlerinden seçilir.” şeklinde sınırlandırılmış ve dağılım dengesinin gözetilmemiştir. Bu durum; Türk edebiyatının kaynaklarının doğru öğrenilmesini, edebî eserlerin ve Türk kültür ve tarihine ait kişiliklerin tanınmasını engelleyecektir. Bununla birlikte de edebî eserlere yansıyan Türk kültürüne ve değerlerine ait mirasın göz ardı edilmesine sebep olacaktır.
- g) Programda yer alan “Her dönem iki roman olmak koşuluyla tüm sınıf düzeylerinde öğretim yılı boyunca dört roman okunması” ve “zümre üyeleri tarafından belirlenen eserlerin okutulması” şeklinde verilen görevlendirmede sadece roman türünün tercih edilmesi edebiyatın kapsamına ve okuma alışkanlığının gelişimine aykırıdır. Ayrıca tercih edilecek romanlar ve isimler üzerinde anlaşmazlıklar ve sosyopolitik ayrışmalar yaşanabilecektir.
- h) 11. sınıfın sadece Türk Dünyasında oluşturulan edebi metinlere ayrılması⁴ zaman kaybıdır. Ayrıca öğrencinin YKS sürecine hiçbir katkısı yoktur. Buradaki yoğunluk en fazla yarım dönem olarak verilmeli. Yarım dönem de 10. sınıftaki Anadolu sahası divan ve halk edebiyatı metinlerine aktarılmalıdır. Diğer taraftan mevcut programda toplumumuzun dinî, manevî değerlerini yansıtan edebî metinlerle karşılaşmaları, edebi zevklerinin çeşitlenmesi için birtakım yönlendirmelerde bulunmuşken taslak programda bunların çıkarıldığı görülmektedir. Örneğin Mevcut programda Bahsedilen mevcut programda 12. sınıf 3. Ünite (Şiir) içinde kazanımlara ilişkin bir açıklamada şu ifadelerle yer verilmiştir: “Dinî değerleri, geleneğe duyarlılığı ve metafizik anlayışı öne

⁴ “11. sınıf Türk dilinin kullanımına ilişkin farkındalık sağlamayı hedeflediğinden Türk dünyası edebiyatlarından örneklerle yer verilmesine dikkat edilmelidir. Ayrıca seçilecek metinlerin Azerbaycan, Balkan, Irak, Kıbrıs, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar ve Türkmen edebiyatlarının seçkin örneklerinden olmasına da dikkat edilmeli; Bahtiyar Vahabzade, Mehmed Emin Resulzade, Hüseyin Cavid, Mağcan Cumabayulı, Abay Kunanbayev, Muhtar Avezov, Cengiz Aytmatov, Mukay Elebayev, Abdulla Kadirî, Magtımğulu, Cengiz Dağcı, Abdullah Tukay, Hasan Sabri Ayvazov, Osman Türkay, Özker Yaşın gibi Türk dünyası edebiyatının önde gelen şair ve yazarlarına yer verilmelidir.”

çıkaran şiirler Sezai Karakoç, Cahit Zarifođlu, Erdem Bayazıt gibi şairlerden seçilir”. Bu ifade ders kitabı yazarına ve öğretmene bir yönlendirme ve aynı zamanda yol açmadır. Yeterli değildir ama kültürel ve dinî değerlerimizi yansıtmada anlamında önemli bir adımdır. Müfredatlarda bir güncelleme/değişiklik olacaksa bu örneği daha da ileri taşımalarını beklemek gerekmez mi? Ancak taslak olarak yayınlanan Türk Dili ve Edebiyatı programında bu tip yönlendirmelere rastlamak pek mümkün değildir.

- i) “Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanmasına İlişkin Esaslar” bölümü program değil öğretmen yönergesi temelli bir dil ve formasyonla hazırlanmıştır.
- j) Ölçme Değerlendirme süreci birkaç basamaklı yapısıyla zamansal olarak gerçekliğe uygun değil. Programda geçtiği şekliyle “Aynı zamanda ölçme ve değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkları dikkate alan hem sonuç hem süreç temelli bir yaklaşım benimsenmiştir.” gibi hedef ve yöntemlerin Türk eğitim sisteminin mevcut durumuyla yürütülmesi pek gerçekçi değildir. Bu bölüm birçok eksiklik, belirsizlik ve muhtaralı alan içermektedir. Netlik ve kurumsal bir yapıdan uzaktır. Edebiyat dersi sınavlarının her beceri için ayrı ayrı düşünülmesi Türkiye eğitim sistemi için uygulanabilir bir gerçekçiliğe sahip değildir. Bu durum eğitimdeki fırsat eşitliğine de aykırıdır.

T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ (12. Sınıf) TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI İNCELEME RAPORU

- 1) 2018 T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programında 8 ünite ve toplam 33 kazanım varken 2024 programında kazanım kavramı ÖĞRENME ÇIKTILARI olarak değiştirilmiş toplam 16 öğretim çıktısı konulmuş, ünite sayısı da 3'e indirilmiştir.
- 2) Öğretim çıktıları içerik olarak 2018 kazanımlarıyla hemen hemen aynıdır. Bu açıdan değerlendirilirse program hafiflememiş. Dolu olduğu anlaşılmıştır.
- 3) Mustafa Kemal Atatürk etrafında sağlığında inşa edilmeye başlanan onu insanüstü kişilik olarak kavramsallaştıran kutsama temelli seküler şahıs kültü anlayışı bu programda da devam ettirilmektedir. Bu kültür insanüstü bir varlığın bir mucize yaratmış olduğu varsayımı üzerine inşa edilmiş, toplumumuzda uzun yıllar Atatürk'ün temel tez ve yaklaşımlarını oluştukları bağlamda değerlendirmek maalesef mümkün olmamıştır. Bu açıdan düşünüldüğünde T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'nda dile getirilen;
 - Öğretme-öğrenme uygulamaları bölümünde öğrencilerin bütüncül bir yaklaşımla akademik, sosyal ve duygusal becerilerinin en üst düzeyde gelişiminin sağlanması amaçlanmaktadır.
 - Program uygulanırken içerik çerçevesinde öğrencilere millî ve manevi değerler kazandırılmak hedeflenmiştir.
 - T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı sosyal bilimlerin bakış açısı ve disiplinler arası bir anlayış ile hazırlanmıştır. Bu amaçların Kemalizm yoğunluklu yeni programla çeliştiği ve öğrenci tarihi tarafsız değerlendirir, tarihi olaylar kendi koşullarında değerlendirilir gibi ifadelerin işlevsiz olduğu sonucuna ulaşılır.
- 4) Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren İnşa edilen yanılmaz, yol gösterici lider kültürü, konjonktürün gerektirdiği siyasetlerin meşrulaştırılması ve topluma kabul ettirilmesi alanında araçsallaştırılmıştır. Örneğin, Soğuk Savaş başlarında Türkiye Batı bloğuna yöneldiğinde, uluslararası sistemde gerçekleşen büyük değişimin, geleceği gören, yanılmaz kurucu lider tarafından öngörüldüğü ileri sürülmüştür. Bu çerçevede Almanya'da yayımlanan bir dergi, Mustafa Kemal'in 1932 yılında görüştüğü Amerika Birleşik Devletleri Genelkurmay Başkanı Douglas Mac Arthur' kısa süre içinde çıkacak ve dünyayı altüst edecek yeni bir savaş konusunda uyarmanın yanı sıra, Bolşevizm ile Almanya'da henüz iktidara gelmemiş Nazilerin oluşturacağı tehditlerin altını çizdiğini dile getirmiştir. Bu uydurma öngörü, Türk basınında ilgi uyandırmakla kalmayarak, güven vermeyen kaynağına karşılık, Atatürk'ün resmî söylev ve demeçlerine eklenmiş ve kaleme alınan biyografilerde de kullanılmıştır. ("Atatürk'ün Siyasî Dehasını Gösteren Yeni Bir Vesika," Cumhuriyet, 8 Kasım 1951. Dünyanın Siyasî Durumu," Cumhuriyet, 8 Kasım 1951; Şevket Süreyya Aydemir, İkinci Adam, 2,1938-1950, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1979, S.83-87).

Bu anlayış yeni programda da aynı şekilde devam ettirilmektedir. Bu durum program felsefesinin temelleri kısmında yer alan “T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı sosyal bilimlerin bakış açısı ve disiplinler arası bir anlayış ile hazırlanmıştır, Programın geliştirilme sürecinde köklü bir anlayış değişikliğine gidilmiştir” ifadeleriyle gelişmektedir. Bu programda hangi köklü anlayışa gidilmiştir? Sorusunu akla getirmektedir.

- 5) Ülkemizde uzun yıllar resmî görüşten etkilenen tarihçilik, Atatürk’ü yaşamının tüm aşamalarında “lider” olarak değerlendirerek ona tarihsel bağlamının ürünü şeklinde yaklaşmaktansa, içinde yaşadığı gerçekliği onun üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Örneğin, Atatürk’ün, oldukça sınırlı rol oynadığı 1908 İhtilali’ne resmî tarihin savunduğu gibi önemli katkı yaptığını, bu gelişmenin de temellerini attığını iddia eden tarihçiler mevcuttur. Bu tarihi bakış açısı bu programa yazılacak kitaplarda aynı şekilde devam ettirilirse program felsefesinde yer alan “Tarihsel olay, durum, kişi, kurum ve fikirler ait olduğu dönemin koşulları içinde değerlendirilmelidir” ifadesiyle çelişecektir. (“Re’is-i Cumhur Hazretleri’nin Tercüme-i Halleri,” 1925-1926 Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnâmesi (İstanbul: Matbaa-i ‘Âmire, 1926), 50-51; Tarih, III, Yeni ve Yakın Zamanlarda Türk Tarihi (İstanbul: Maarif Vekâleti, 1931), 141-42 ve Tarih, IV, Türkiye Cumhuriyeti (İstanbul: Maarif Vekâleti, 1931), 18. Zeki Arıkan, “1908 Jön Türk Devrimi ve Mustafa Kemal,” Cumhuriyet, 11 Eylül 2008).
- 6) Atatürk hakkında yazılan biyografiler “Atatürk’ün büyük bir filozof veya fizikçinin kurduğu düşünce sistemine benzer, zamanın değişiminden etkilenmeyen bir kuram yaratan tek yirminci asır adamı” ve “istisnai” bir lider olduğu tezinden hareketle kaleme alınmıştır. (İlber Ortaylı, Gazi Mustafa Kemal Atatürk, İstanbul, Kronik Kitap s. 11). Diğer yönüyle demokratikleşen, eşitliğin temel değer haline geldiği, aşağıdan yukarıya tarih yazımının öne çıktığı ve dünyada terkedilen “kahraman lider tapınmasının” Türkiye’de geçmişi ve onun aracılığı ile günceli anlayarak açıklama aracı olmayı sürdürmesi Atatürk’ün tarihi şartlar içerisinde değerlendirilmesini oldukça zorlaştırmaktadır.

Ayrıca Programda tarihî karakterlerin biyografileri verilirken ezberden kaçınılması belirtilmiştir. Oysa program genel olarak düşünüldüğünde kitap yazımında ideolojik ve dayatmacı fikirlere zemin hazırlandığı görülmektedir.

- 7) 2018 programında Şeyh Sait İsyanı ve Menemen Olcay’ı yer almazken 2024 programında Menemen olayına doğrudan Şeyh Sait isyanına da dolaylı yönden yer verilmiştir. Programdaki ifade şöyledir; “*Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurulması, Takrir-i Sükûn Kanunu’nun çıkması ve İstiklal Mahkemelerinin yeniden kurulması, Atatürk’e suikast planının ortaya çıkması, Serbest Cumhuriyet Fırkasının kurulması ve Menemen Olayı’nı incelemeleri ve sunulan farklı kaynaklardan yararlanarak bu gelişmeler ile yeni Türk devletinin kurumsallaşması arasında ilişki kurmaları istenir*”.

- 8) Takrir-i Sükûn kanununun çıkış sebebini anlatmak için mutlaka Şeyh Sait İsyanı'ndan bahsedilmesi zorunludur. Çünkü Takrir-i Sükûn Kanunu, 4 Mart 1925'te Şeyh Sait isyanının bastırılmasında etkili tedbirler alabilmek amacıyla çıkarılmıştır (<https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/518112>). O gün itibariyle kanunun çıkarılışı şöyle anlatılır: İrticaa ve isyana ve memleketin nizamı içtimaisini ve huzur ve sükûnunu ve emniyet ve asayişini ihlâlê bâis bilûmum teşkilât ve tahrika ve teşvikat ve teşebbûsat ve neşriyatı Hükümet, Reisicumhurun tasdikiyle, re'sen ve idareten men'e mezundur. İş bu efal erbabını Hükümet İstiklâl mahkemesine tevdi edebilir. 8 şaban 1343 ve 4 mart 1341 (Resmî Ceride ile neşir ve ilâm: 4. III. İMÎ-Sayı t 87. [https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc003/kanuntbmmc00300578.pdf](https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc003/kanuntbmmc003/kanuntbmmc00300578.pdf)).

Kanun çıkarıldıktan sonra biri Şeyh Sait İsyanı mntıkasında diğeri ise ülkenin geri kalanında yetkili olmak üzere Ankara'da iki İstiklal Mahkemesi kuruldu. Şeyh Sait isyanından bahsedilmesi Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde istikrar sağlamaya çalıştığımız şu günlerde her zaman için bir fitne kaynağı olarak kullanılabilir ve sonuç itibariyle ülkemiz vatandaşları arasındaki sosyal barışı zedeleyecektir. Menemen Olayı ise samimi dindarlara saldırı ve hakaret kaynağı olacaktır. Kemalistler, solcular ve diğer şer grupları irtica ve gericiler lafına sarılarak Müslümanlara ve İslam Dini'ne saldırmak ve kinlerini kusmak için bir dayanak olacaktır.

- 9) Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan “*yeni Ömerler yetiştirmeliyiz*” diyerek Asrı saadet Devrini örnek almamızı açıkça söylemişken, Milli Eğitim Bakanımız Sayın Yusuf Tekin okullarımızda maneviyat eğitimini daha etkili verebilmek için vakıflarla iş birliğine devam edileceğini belirtmişken Bakanlık ilgili Genel Müdürlükleri ve Talim ve Terbiye Kurulu'nun böyle bir ortamda TC. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersiyle ilgili hem Cumhurbaşkanımızı hem de Millî Eğitim Bakanımızı tatmin edecek bir program hazırlayamadığını anlaşılmaktadır.

FEN BİLİMLERİ DERSİ (3-8. Sınıflar)
TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI İNCELEME RAPORU

- 1. Yeni program (2024)** FB.8.3.4.2. (SDB2.2, SDB2.1). Varyasyon ve doğal seçilimin etkisine ilişkin yönlendirici sorular yöneltilecek adaptasyonla ilişkisini fark etmeleri beklenir. Öğrencilerin sunumları sonucunda canlıların. Yaşadıkları çevreye uyumlarına ilişkin varyasyon ve doğal seçilim kavramlarını kullanarak adaptasyona ilişkin yargıda bulunmaları istenir.

Eski program (2018) F.8.2.4. Adaptasyon (Çevreye Uyum)

Konu / Kavramlar: Adaptasyon, doğal seçilim, varyasyon F.8.2.4.1. Canlıların yaşadıkları çevreye uyumlarını gözlem yaparak açıklar. Adaptasyonların kalıtsal olduğu vurgulanır.

Görüş: Eski programda sadece kavram olarak verildiği için doğal seçilim ve varyasyon kavramı üzerinde sadece durulur ve geçilirdi. Ancak şimdiki programda varyasyon ve doğal seçilimin etkisini adaptasyonla ilişkisini öğrencilerin fark etmesi için çeşitli etkinlikler yapılması önünü açmış diyebiliriz.

“Ayrıca **Doğal seçilim**, canlıların fenotiplerindeki farklılıklardan ötürü hayatta kalma şansının ve üreme başarısının değişkenlik göstermesidir. Evrimin esas mekanizmalarından biri olup, bir popülasyonun nesiller boyunca karakteristik olan kalıtsal özelliklerindeki değişimdir. Charles Darwin, kendi görüşüne göre kasıtlı olarak gerçekleştirilen yapay seçilime karşılık kendiliğinden gerçekleşen "doğal seçilim" terimini popülerleştirmiştir”.

Doğal seçilimin bir sonrası süreç evrimdir tabiki ...

- 2. Eski program (2018)**de bulunan-F.8.3. Basınç / Fiziksel Olaylar ünitesinin 2024 programında 9.sınıf fizik dersine gitmesinin tek sebebi sadece müfredatın %35 hafifletilmesi amaçlı olması bir hatadır. Tekrar Fen Bilimleri programına getirilmesi uygun olur.
- 3. Yeni program (2024)** 2.ünite basit makineler ünitesinin başlangıcına 7.sınıf 1. Bölüm: Kuvvet, İş ve Enerji İlişkisi bölümünün gelmesi ve birlikte işlenmesi basit makineler konusunun anlaşılması ve konu bütünlüğü açısından daha uygun olur.

Yeni program (2024) 2.ünite sabit makara, hareketli makara, kaldıraç, eğik düzlem, çıkrık, palanga, vida, dişli çark, kasnaklar, giriş ve çıkış kuvveti, bileşik makine kısmında geçen “palangalar” kavramı uluslararası alan yazıda Türkiye’de olduğu gibi aktif kullanılmıyor. “Combined pulley ” olarak geçiyor. Bu anlamda birden fazla makara içeren tüm düzenekleri kapsıyor. Bu yüzden palanga kavramının kaldırılması uygun olur.

- 4. Yeni program (2024)** 7.sınıfta FB.7.7.1.1. Besin zincirindeki canlıları arasındaki ilişkileri yapılandırabilme öğrenme çıktısının 2018 Programında enerji dönüşümleri ile birlikte olması dersin işleniş açısından olumlu idi.7.sınıfa alınması uygun değildir.

5. **Yeni program (2024)** 7.sınıfta Öğrencilerin, elektroskobun parçalarını tanımları ve bu parçaların ne işe yaradığını kısaca açıklamaları beklenir (SDB2.1).

Elektroskopun çalışma prensibine girilmemesi istenir. Öğrencilerin odaklanarak elektroskobu gözlemlemeleri istenir. Elektroskobun çalışma prensibine girilmeden diğer bölümleri de anlatmak zordur. Ayrıca öğrenci bu alet nasıl çalışır diye sorduğunda çalışma prensibine girmemek imkansızdır.

6. **Yeni program (2024)** 7.sınıf sistemlerin sağlığı bölümünde “Öğrencilere boşaltım sistemi hastalıklarına girilmeden bu sistemin sağlığı konusunda bireysel ya da grup olarak poster, afiş, resim, rapor vb. performans görevleri verilir” bölümü işlenirken ve ileriki bölümlerde hastalıklardan bahsedilmeden bunu yapmak uygun değildir.

7. **Eski program (2018)**de F.6.2.3.5. Kan bağışının toplum açısından önemini değerlendirir.

- Kızılay’a vurgu yapılır.
- Kan bağışı sırasında dikkat edilmesi gereken hijyene vurgu yapılır.

Yeni program (2024) FB.7.3.2.2. Kan bağışının toplumsal dayanışma açısından önemini tartışabilme

- Kan bağışının toplumsal dayanışma açısından önemine yönelik mantıksal temellendirme yapar.
- Kan bağışının toplumsal dayanışma açısından önemine yönelik mantıksal çelişkileri tespit eder.
- Kan bağışının toplumsal dayanışma açısından önemi konusunda geçerli fikirler oluşturur.

Programın hiçbir yerinde Türk Kızılay’ından bahsedilmemesi hatadır.

8. **Yeni program (2024)** 3. Bölüm: Yoğunluk

FB.6.5.3.1. Yoğunluğa ilişkin hesaplamalar yaparak bilimsel veriye dayalı tahmin edebilme

- Yoğunluğa ilişkin verilere veya ön bilgilerine dayalı önerme oluşturur.
- Yoğunluğa ilişkin veriye dayalı ve dayalı olmayan önermeleri karşılaştırır.
- Yoğunluğa ilişkin hesaplama ve tahmin yapar.
- Tahminlerin geçerliğini sorgular.

Bu konudaki matematik ifadeleri bu sınıf seviyesinde olmadığı için bu bölümün bu sınıfta olması hatadır. Matematik dersi ile işbirliği içinde bulunmalıdır.

9. **Eski program (2018)**de F.7.6.1.1. İnsanda üremeyi sağlayan yapı ve organları şema üzerinde göstererek açıklar.

- Üreme hücrelerinin yapıları verilmez.
- Neslin devamı için üreme hücrelerinin oluşturulduğu vurgulanır.

c. Üreme sistemi sağlığında hijyenin önemi vurgulanır.

F.7.6.12. Sperm, yumurta, zigot, embriyo, fetüs ve bebek arasındaki ilişkiyi açıklar.

Embriyonun gelişim evrelerine girilmez.

F.7.6.13. Embriyonun sağlıklı gelişebilmesi için alınması gereken tedbirleri, araştırma verilerine dayalı olarak tartışır.

Yeni program (2024) FB.6.3.1.5. İnsanda üremeyi sağlayan yapı ve organlar arasındaki ilişkileri çözümlenebilir

a) İnsanda üremeyi sağlayan yapı ve organları poster/şema üzerinde belirler.

b) İnsanda üremeyi sağlayan yapı ve organlar arasındaki ilişkileri belirler.

Öğrencilerin insanda üremeyi sağlayan yapı ve organları poster üzerinde inceleyerek bu yapı ve organların özelliklerini belirlemeleri istenir (OB4, OB2). Bu noktada sorgulama yöntemi kullanılarak öğrencilerin merak ettiği sorular cevaplanır (E3.8). Süreçte öğrencilerin araştırmacı ve sorgulayıcı bakış açısıyla cevap vermeleri ve olumlu iletişimle yaklaşımları beklenir (SDB2.1, D3.3). Âdet döngüsü kavramı açıklanır.

Ardından insanda bebeğin oluşum evrelerini poster, video vb. üzerinden inceleyerek anlamlandırmaları sağlanır (OB2, OB1).

Öğrencilerin ulaştıkları bilgileri kendi ifadeleriyle görseller aracılığıyla özetlemeleri istenir

(OB4). Değerlendirme için eşleştirme testleri, tanılayıcı dallanmış ağaç vb. kullanılabilir. Yeni programda bu bölümün ayrıntılı bir şekilde istenmesi Türk toplumunun ahlak ve maneviyatına zarar verebileceği için hatalıdır.

10. Eski program (2018)de F.6.3.2.1. Sürati tanımlar ve birimini ifade eder.

a) Sürat birimleri olarak metre/saniye (m/sn.) ve kilometre/saat (km/sa.) dikkate alınır.

b) Yer değiştirme ve hız kavramlarına girilmez.

c) Matematiksel bağıntılara girilmez.

d) Birim dönüştürme yaptırılmaz.

Yeni program (2024) 2.Bölüm Sabit Süratli ve Sabit Hızlı Hareket FB.6.2.2.1. Sürat ve hız kavramlarını karşılaştırabilme

a) Sürat ve hız kavramlarına ilişkin özellikleri belirler.

b) Sürat ve hız kavramlarına ilişkin benzerlikleri listeler.

c) Sürat ve hız kavramlarına ilişkin farklılıkları listeler.

Yeni programda sürat ve hız kavramının eski programda 9. Sınıf fizik konusu iken 6.

sınıfa getirilmesi öğrenci seviyesi için uygun değildir.

11. Yeni program (2024) FB.5.2.1.1. Kuvveti büyüklüğü ile tanımlayabilme

- a) Kuvvetin niteliklerini tanımlar.
- b) Kuvvetin büyüklüğünü dinamometre ile ölçer.
- c) Kuvvetin büyüklüğünü Newton (N) birimi ile tanımlar.

FB.5.2.1.2. Basit araç gereçler kullanarak bir dinamometre modeli tasarlayabilme

- a) Basit araç gereçler kullanarak bir dinamometre modeli önerir.
- b) Tasarladığı dinamometre modelini yeni kanıtlara göre geliştirir.

OKUL ÖNCESİ TASLAK EĞİTİM PROGRAMI İNCELEME RAPORU

- 1- Taslak olarak yayımlanan Okul Öncesi Eğitim Programı incelendiğinde ilk göze çarpan nokta nicel olarak programın oldukça genişlediğidir. Taslak öğretim programı, 2013 yılında kabul edilen ve bu öğretim yılına kadar uygulanan Okul Öncesi Eğitim Programı ve 2023 yılında UNICEF ile hazırlanan ve 2023-2024 öğretim yılında uygulamaya konulan ancak taslak programın kabul edilmesiyle birlikte en fazla bir yıl uygulamada kalacak olan Okul Öncesi Eğitim Programı ile kıyaslanarak değerlendirilmiştir. Bu bakımdan taslak eğitim programı (392 sayfa) 2013 yılından beri uygulanan eğitim programının (58 sayfa) neredeyse 7 katı, 2023 yılında kabul edilen mevcut programın (186 sayfa) yaklaşık 2 katıdır.
- 2- Şu an uygulamada olan 2023 tarihli eğitim programındaki jakoben ideolojik içeriklerin ve kişilerin kültüne yönelik öğrenme hedeflerinden bazılarının taslak programda kaldırılmış olması sevindiricidir. Ancak 2023 yılında yayımlanan öğretim programına bakarak taslak programın değerlendirilmesinin “ölümü gösterip sıtmaya razı etmek” mantığı içerisinde hareket etmek olacağı da vurgulanmalıdır. Uygulamada olan ve daha kabul edileli bir yıl dahi olmamış olan program jakoben ideolojik içeriği daha da diriltmeye ön açacak niteliktedir. Taslak program bu konuda bir iyileştirme yapmış olsa da 2013 yılında kabul edilmiş olan ve bir önceki seneye kadar da uygulamada olan programa kıyasla bahsi geçen konuda pek bir iyileştirme sağlamamıştır. Bu nedenle bu konularda hassas olan kamuoyunun “ölüm gösterilip sıtmaya razı edilmeye” çalışıldığı söylenebilir. Ayrıca bir taraftan eleştirel becerileri kazandırmaya çalışırken diğer taraftan korumaya alınmış, tarihi kişi ve olaylara atıfta bulunmak da bir tutarsızlık göstergedir. Ülke tarihi açısından önemli kişilerin öğrencilere tanıtılmasında kutsayıcı bir yaklaşım jakoben ideolojinin canlı tutulmasına neden olmaktadır. Bu nedenle devlet yönetimindeki tarihi şahsiyetleri aktarırken daha dengeli olan ve bilişsel boyutundan ziyade duyuşsal boyutun fazlaca ağır bastığı yaklaşımı terk etmek gerekmektedir. Bu nedenle bu haliyle taslak Okul Öncesi Eğitim Programının, okul öncesi kurumlarımızda görülen ve toplumumuzun manevi, dini ve kültürel değerleri ile çatışan anma ve kutlama görüntülerini engellemesi zor görünmekte, hatta taslak program bu uygulamalara daha da alan açma potansiyeli taşımaktadır.
- 3- Diğer taraftan taslak programın erdem-değer-eylem diye adlandırılan modeli çerçevesinde millî ve manevi değerlere vurgu yapması, becerilerin millî ve manevi değerlerle ilişkilendirilmesini temel ilkeler arasında sayması önemlidir. Bu bağlamda değerlerin birer eylemle bağlantısının kurulması, her bir eylemin net olarak yazılıp bunların derslerde işlenmesinin zorunlu kılınması sevindirici bir gelişmedir. Ancak programın genelinden Atatürkçülüğün de temel değerler içerisinde sayılarak yaygınlaştırmaya dönük açılımlar oluşturmaya çalıştığı izlenimi oluşmaktadır. Hatta bazı öğrenme çıktılarının veya becerilerin sadece Atatürkçülüğün aktarımı için

kurgulandığı düşüncesi oluşmaktadır. Örneğin taslak programda yer alan ve sosyal alan becerisine yönelik öğrenme çıktısı şeklinde ifade edilen (s.163) “SAB.3. *Toplumsal yaşama yönelik kültürel unsurları/durumları çözümleyebilme*” çıktısının alt öğrenme çıktısı, yani bir davranış olarak derse/öğretime yansımaları aynı bölümde şu şekilde belirtilmiş: “SAB.3. a. *Mustafa Kemal Atatürk’ün Türk milleti için yaptıklarını bilir.*” ilgili sosyal alan öğrenme çıktısı ve alt çıktısı başka hiçbir yerde geçmemekte, başka hiçbir işlevi bulunmamaktadır. Bu açıdan bakınca taslak programa göre okul öncesi çocukları için toplumsal yaşama yönelik kültürel unsurları/durumların Atatürk’ten ibaret olduğu anlaşılıyor. Bu yaklaşım aynı zamanda çok sınırlayıcı bir zihne işaret etmektedir.

- 4- Taslak programda “SAB.3. a. *Mustafa Kemal Atatürk’ün Türk milleti için yaptıklarını bilir.*” öğrenme çıktısı yer almaktadır. Okul öncesi çağındaki çocukların içinde yaşadıkları ülkenin gerçeklikleriyle kontrollü bir şekilde, yani yaş ve gelişim düzeylerine uygun olarak karşılaşmaları eğitim programının planlaması gereken bir husus olarak kabul edilebilir. Fakat programın, henüz sosyal ve siyasi olay ve olgularla ilgili doğru yanlış ayrımını net olarak yapamayacak yaşta bireylere resmî jakoben ideolojiyi ve unsurlarını aktarma aracı olarak kullanılmaması gerektiğinin de altı çizilmelidir. Maalesef bu tür öğrenme çıktıları ülkenin eğitim sisteminde yaygın bir şekilde bulunan kişi kültürünü besleyecek nitelikte içerik ve sınıf içi uygulamalara yol açacaktır. Ayrıca öğrencilerin olay, kişi ve olguları sağlıklı bir şekilde değerlendirmelerine imkan tanıyacak zihinsel özgürlük ve özgünlüğe kavuşmalarını engelleyecektir.

HAYAT BİLGİSİ DERSİ TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMI İNCELEME RAPORU

- 1- Hayat bilgisi programı incelendiğinde programda kazanım sayılarının yeni programda öğrenme çıktısı adı altında 53'ten 20'ye indirildiği görülüyor. Bu durum programın hedef bağlamında yarıdan fazla seyreltiği gibi görünse de esasında yeni programda öğrenme çıktıları süreç bileşeni (alt öğrenme çıktısı) adı altında doğrudan davranışa dönük ifadelerle yer vermektedir. Bu nedenle hedefler bağlamındaki yoğunluk değerlendirildiğinde öğrenme çıktısını alt öğrenme çıktısı ile birlikte düşünmek gerekir. Öğrenme ve alt öğrenme çıktısı bağlamında örneğin 1. sınıfta mevcut programda 53 kazanım varken yeni programda 1. sınıf için 23 öğrenme çıktısı, 18 alt öğrenme alt çıktısı toplamda 41 hedef ifadesi yer almaktadır.
- 2- Diğer taraftan alt öğrenme çıktılarının hangi ilke ve ihtiyaca göre yazıldığı da belirgin değildir. Bu konuda program genelinde tutarlılık zayıftır. Örneğin 1. sınıf 1. Öğrenme Alanı'nda (Ben ve Okulum) 1, 3 ve 4. numaralı öğrenme çıktıları aşağıda görüldüğü gibi ikişer adet süreç bileşeni (alt öğrenme çıktısı) ile açıklanmıştır.
HB.1.1.1. Öğretmeni ve arkadaşlarıyla tanışabilme
a) Öğretmeni ve arkadaşları kendilerini tanıtırken onları etkin bir şekilde dinler.
b) Öğretmeni ve arkadaşlarına kendisini tanıtırken sözlü ve sözsüz olarak etkileşim kurar.

Ancak bir sonraki öğrenme alanı olan Sağlığım ve Güvenliğim Alanındaki;

- HB.1.2.1. Sağlıklı büyüme ve gelişme için yapması gerekenleri belirleyebilme
- HB.1.2.2. Kişisel alanının sınırlarını belirleyebilme
- HB.1.2.3. Temel trafik kurallarına uygun davranabilme
- HB.1.2.4. Acil durumlarda yapılması gerekenleri belirleyebilme

öğrenme çıktılarının hiçbiri için alt öğrenme veya süreç bileşenleri tanımlanmamıştır. Bunun bilimsel ve pratik gerekçesini anlamak zordur. Bu öğrenme çıktıları bir önceki öğrenme alanındakinden uygulamaya dönüştürme açısından daha mı anlaşılır, net ve sınırlıdır? Örneğin “Temel trafik kurallarına uygun davranabilme” öğrenme çıktısının nasıl somutlaştırılacağı alt öğrenme çıktıları ile belirginleştirilmeli değil midir? Bu tutarsızlık örnekleri çoğaltılabilir.

- 3- Hayat Bilgisi taslak Öğretim Programı incelendiğinde milletimizin gerçek hayat pratiklerini tam olarak yansıtmayan ve seküler bir dil kullanıldığı göze çarpmaktadır. Örneğin 1. Sınıf Ailem ve Toplum öğrenme alanı içerisinde Öğretme-Öğrenme Uygulamaları bölümünde öğrenme çıktılarının derste nasıl somutlaşacağı anlatılırken nezaket değeri ile ilişkilendirme uygulamasında
“Aile yaşamında “günaydın”, “eline sağlık”, “lütfen”, “teşekkür ederim” gibi nezaket ifadeleri kullanmak, aile bireylerinin odalarına girerken kapıyı çalmak (D8.3, D14.1) gibi nezaket kuralları üzerinde durulur...”

ifadelerine yer verilmiştir. Toplumsal hayatın ve günlük dilin büyük bölümü bir milletin inancı ile şekillenir. Bu nezaket ifadesi örneklerinde büyük çoğunluğu Müslüman olan bir ülkede neden bu kadar seküler bir dil tercih edilmektedir. Bu ifadelere hiç olmazsa “hayırlı sabahlar, Allah razı olsun” gibi ifadelerin eklenmemiş olması taslak programlardaki ve Ortak Metin’deki millî ve manevî değerler, erdemli bilge nesil gibi söylemler de düşünüldüğünde şaşırtıcıdır. Bu somut örneklerden programın öğrenme çıktılarını ve ders içeriğini hazırlayan ekip ile hemen hemen tüm programlarda ortak olan değerler eğitimi odaklı genel çerçeveyi hazırlayan ekiplerin farklı bakış açılarına sahip olduğu izlenimi çıkmaktadır. Bu örneklerin programdaki eksikliği ders kitabı yazımında kendini daha çok gösterecektir. Bu tip örnekler program genelinde çoğaltılabilir. Ancak raporu ayrıntıya boğmamak adına hâkim yaklaşımı gösterecek birkaç örnekle yetinilmiştir.